

קונטרס

הבינו

פרשת שמיני
פרה תשפ"ב

שנה ד'
חוברת כ"ח
גליון 193

שיעורי

הרב שמעון
שפיצער שליט"א

קול הבינני

בארה"ב: 718.686.8300

ארץ ישראל: 072.257.7726

שמעו ותחי נפשכם!

האזינו למאות שיעורים
השווים לכל גפש הנאמרים
מדי יום ביומו בכל מקצועות
התורה והחסידות מסודרים
להפליא ומלאים כל טוב.

להצטרף לקבלת
השיעורים או החוברות
באימייל ולשלוח הערות:

Tel. 718.387.1122 E.Y. 053.315.0588
Email. Info@MachonHavineini.com

מפתח הענינים

מדור אמונה ובטחון - שיעור קל"ט

יום שלישי פרשת צו - י"ב אדר ב' ה'תשפ"ב

להודיע שכל קויך לא יבושו.....ה

להודיע לדורות הבאים | להודיע שכל קויך לא יבושו | הסבר ליסודות הדת | הנקודה העיקרית המחישה את הישועה | כל הפעולות מעוררים את התקוה | לראות היעמדו דברי מרדכי | עולם לא נבוש כי כך בטחנו | ולא יכלמו לנצח כל החוסים כך | יבושו הבוגדים ריקם | אין התומך עוזב באמצע הכביש | סברא הוא למה לי קרא | הסברא קיימת רק במי שסומך באמת | שיהיו דברי תורה מחודדים בפוך | לכסיל לא מראים חצי עבודה | לחכם מראים חצי עבודה | החכם עיניו בראשו והכסיל בחושך הולך | רישא וסיפא אור ומציעתא חושך - מעשה שהיה

יום ראשון פרשת שמיני - י"ז אדר ב' ה'תשפ"ב

דברי הספר לפני הלווייתו של שר התורה הגאון רבי חיים קנייבסקי

זצ"ל.....יז

כשריפת בית אלוקינו | שכינתא בגלותא | הכל כאין וכאפס כנגד אהבתו ברוך הוא | כי הכל הבל ורעות רוח | באהבתה ישגה תמיד | נאה דורש ונאה מקיים | ר' חיים מחייב את בעלי המשפחות | הולך בדרך תמים הוא ישרתני | בור סוד שאינו מאבד טיפה | דרך אמונה בחרתי | פעל ישועות באמונתו | רוח הקודש במעונו | אמונתו בכוח התפילה

יום שני פרשת שמיני - י"ח אדר ב' ה'תשפ"ב

הדרך להגיע להתמדת התורה - לאור כח התמדתו של הגר"ח קנייבסקי

זצ"ל.....כה

כבודה של תורה | הכבוד יוצר את החיבור | לא תוכל להתעלם | עלבונה של תורה | אל תאמר לכשאפנה אשנה | כתרה של תורה | כבודם של ספרי הקודש | גלגל הוא החוזר | חידושה של תורה | התמדה גוררת התמדה | ליגמר איניש והדר ליסבר | עצה להנצל מעצלות המוח | מספיקין בידו

יום שלישי פרשת שמיני - י"ט אדר ב' תשע"ט

מידת החכם להודות על האמת.....לד

ואת שעיר החטאת דרוש דרש משה | הודה ולא בוש לומר לא שמעתי | החכם לא יחוש מן הניצחון | שינויא דחיקא לא משנינן לך | הגאון ירד מן הבימה | החכם בורח מן התירוצים |

אין המטרה מקדשת את האמצעים | הדר אוקים אמורא עליה ודרש | מה תענו לאחר מאה שנה ליושב מרומים? | א עקשן איז ערגער פון א משומד | תפארתם של רבותינו לעדי עד | אין לחשוש מן ההודאה על האמת | כלי מחזיק חכמה

יום רביעי פרשת שמיני - כ' אדר ב' תשע"ט

הדרכים להגיע למידת המודה על האמת מא

אבות העולם לא עמדו על דבריהם | מעשה אבות סימן לבנים | עצה טובה קא משמע לן | על כן יאמר המושלים בואו חשבון | שקר אין לו רגליים | הוכח לחכם ויאהבך | שפכי כמים לבך נוכח פני ה' | זיכוך החומר על-ידי לימוד התורה | עזרני לידע שהשקר רודף אותי | אמת מארץ תצמח

מדור אור החיים הקדוש

ערב שבת קודש פרשת שמיני - כ"ז ניסן ה'תשפ"א

חובת הזהירות מאכילת מאכלות אסורות אפילו בשוגג.....מו

ולא תטמאו ונטמתם בם | שומר נפשו ישמור את הדבר | עבודת הבעש"ט לתקן את השחיטה | אף אתה הקהה את שיניו | והתקדשתם והייתם קדושים | והסירותי מחלה מקרבך | מוטב שיהיה שוטה כל ימיו

מדור הילולא דצדיקיא

יום שלישי פרשת שמיני - י"ט אדר ב' ה'תשע"ט

הגה"ק רבי יהודה גרינוואלד זצ"ל אב"ד סאטמאר.....נ

ולמדתם אותם את בניכם אלו התלמידים | אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן | פניו מאירות מיראת שמים | הוי מחשב שכר מצוה כנגד הפסדה | שויתי ה' לנגדי תמיד

מדור אמונה ובטחון

שיעור קל"ט

לזכות אליעזר בן פיגא ומשפחתו

פטרון מדור אמונה ובטחון

נדבת הר"ר דוד שיינר הי"ו

לרגל שמחת הברית לבנו

לזכות יואל יהוסף בן שרה פרומט

לע"נ האה"ח מרת יפה גרציה בת ר' משה ע"ה לרגל כלות השבעה

נדבת בנה הר"ר מאיר אשלג הי"ו

יום שלישי פרשת צו - י"ב אדר ב' ה'תשפ"ב

להודיע שכל קויך לא יבושו

לא יבושו, ולא ייכלמו לנצח כל החוסים
בך". שלוש לשונות של בטחון יש כאן:
ישועה, קיווי, וחסיון, ללמדנו לדורות
שבעלי הבטחון אין להם לא בושא ולא
כלימה.

וכתב הגרי"ז מבריסק זצ"ל (חידושי
הגרי"ז סי' קצט) לבאר מדוע יסד כן הפייט
ולכאורה אין לו שייכות לענין. ותוכן
דבריו שהוא על-פי מה שכתב הרמב"ם
בהקדמתו למשנה תורה בסוף מנין
המצוות הקצר, כשהוא מבאר למה אין
במצוות דרבנן משום "בל תוסיף" ומשום
"אין נביא רשאי להוסיף דבר מעתה", וזה
לשון הרמב"ם שם: "וציוו לקרות

להודיע לדורות הבאים

לכבוד פורים נעסוק בענינא דיומא.
בפיט "אשר הניא"א שאומרים לאחר
קריאת המגילה, אנו אומרים: "תשועתם
היית לנצח ותקוותם בכל דור ודור".
פירוש: התשועה שהיתה אז לבני ישראל,
היתה תשועה נצחית, ותקוותם שהיתה
להם אשר היא זו שגרמה לישועה שתבוא,
נשארת להם לדורי דורות. פירושו של
דבר שהישועה בימי מרדכי ואסתר יסדה
אצל בני ישראל לדורות הן את התקווה
לישועת ה' והן את הישועה עצמה. וזה בא
להודיע שכל קויך, המקווים לישועת ה',

יתברך יחליט, אזי לא יתכן שיגיע לידי בושא. זה מה שמעשה המגילה מלמד אותנו.

הסבר ליסודות הדת

הנה **חז"ל** אמרו במסכת **מגילה** (יד, א) "קרייתא זו הלילא", היינו שקריאת המגילה היא ההלל שאומרים על הנס. **בקריאת המגילה משבחים ומהללים את ה' ומפרסמים את הנס**, אך מדברי הרמב"ם למדנו שאין זו אמירת הלל על הנס המסוים כפריעת חוב בעלמא, אלא **היא אמירת הלל על שהקב"ה מקיים את הבטחתו ליראיו החוסים בו.** כי כל מה שעבר על בני ישראל, בתחילה עם גזירת המן ואח"כ עם הישועה שהגיעה להם, לא מעשה חדש היה, אלא **היה קיום של פסוקים המפורשים בתורה** שנאמר בפרשת **ואתחנן** "ומי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו כה' אלוקינו בכל קראינו אליו" - **הקב"ה קרוב לבניו, הוא שומע לתפילותיהם ומצילם.**

והאמת שאף הפסוקים האלה אינם הנקודה העיקרית, אלא הסבר הם לדיבור הראשון שבעשרת הדברות - אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים. הקב"ה הורידנו למצרים ואח"כ העלנו משם, הכל כדי לעשותנו ממלכת כהנים וגוי קדוש, ומשמעות הדבר **שכלל ישראל נבחר ונודרך להיות בריה מיוחדת בעלי השגחה מיוחדת, ומעתה כשיש לו איזו צרה, הוא מחמת חשבון מיוחד** כי הקב"ה רוצה להעלותו במדרגה, ואם יתנהג כראוי בעת צרתו, לא יתכן שלא ישמע הקב"ה לתפילתו,

המגילה בעונתה כדי להזכיר שבחיו של הקב"ה ותשועות שעשה לנו, והיה קרוב לשועתנו כדי לברכו ולהללו (בקריאת המגילה כוונתנו לספר שנתקיים בנו מה שאמר דוד המלך ע"ה: "קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת, רצון יראיו יעשה ואת שוועתם ישמע ויושיעם"), **וכדי להודיע לדורות הבאים שאמת מה שהבטחנו בתורה ומי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו.** נמצא דזוהי מעצם התקנה של קריאת המגילה "כדי להודיע לדורות הבאים", ולכך שפיר אומרים "להודיע שכל קויך לא יבושו ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך".

להודיע שכל קויך לא יבושו

האדם שרוי בצרה וכל רואיו מרחמים עליו או צוחקים ממנו בלבם, אך הוא אינו נבהל, אלא אומר לכל שומע: **"עוד תראו שה' יעזור לי. איך יעזור לי? איני יודע, אבל בטוח אני שיעזור לי."** הם מסתכלים עליו שוב ואינם יודעים אם לצחוק או לבכות - "הוא פתי מאמין. עדיף שישלים עם מצבו". אך האדם אומר: **"טוב לי כי אני יודע שהקב"ה מוליך אותי אל הישועה"**. ובכן, מה היה קורה אם המצב היה מחמיר והולך ובטחונו לא היה מוליכו אל הטוב הנגלה? הלא היה מתמלא בושא, שהרי אמר לכל העולם שהוא בוטח שעוד מעט קט תבוא ישועתו. לזה אומרים: להודיע שכל קויך לא יבושו, **כל שהוא מקווה באמת, לא מחמת רצונו האישי מפני שהוא חפץ להשיג איזה דבר, אלא מפני שהוא מאמין באמונה שלמה שהקב"ה יושיע אותו כפי רצונו יתברך ובשעה שהוא**

עשית שזכית לישועה מעל לדרך הטבע?". הנה בדרך כלל יענה: "האמת אומר שאיני יודע, שהרי עשיתי פעולות רבות כל-כך. איני יודע אם זה בגלל צדיק פלוני או שמא בגלל צדיק פלוני..."

אף כשאנו קוראים את המגילה, אנו רואים שהיו שם כמה דברים שבני ישראל עשו כדי לזכות לישועה. הם צמו, התפללו, חזרו בתשובה, ויחד עם כן התפלל עליהם מרדכי בצדקותו, ואסתר המלכה מסרה את נפשה כשהלכה לבית המלך בלי הזמנה. כך שאין אנו יכולים לדעת מה גרם לישועה שתבוא, והרי יתכן שמה שאסתר הזמינה את המן לסעודה והוציאה ממנו את נצוץ הקדושה המחיה אותו, זה מה שהביא את הישועה. על זה אנו אומרים: להודיע שכל קוֹיך לא יבושו וכו' אם רוצה אתה לדעת מה היתה הנקודה העיקרית שגרמה לישועה שתבוא, **הנקודה העיקרית היתה שקיוו להקב"ה!**

כל הפעולות מעוררים את התקוה

כל הפעולות שבני האדם עושים - תשובה, תפילה, צדקה ומעשים טובים - אך כלים הן להתקשר על ידם להקב"ה. ועל כן אנו מודיעים שלא פרט זה או פרט אחר הביא את הישועה, אלא **התוכן שבכולם היא זו גרם לישועה שתבוא.** הסיבה שנתנת פרוטה לעני מועילה להחיש ישועה היא מפני שהנותן פרוטה **לעני מגלה דעתו שהוא מבין שלא ההשתדלויות יעזרו לו, כי אם הדיבור עם הקב"ה, הוא זה שיעזור לו.** ובכך יש אנשים שיכולים לדבר עם הקב"ה על-ידי

שהרי זה הוא עיקר התכלית, לקרבו אל הקב"ה.

נמצא שמעשה המגילה הוא הסבר ליסודות הדת, והרי הם באמת זקוקים להסבר, והראיה הגדולה ביותר שהם זקוקים להסבר, שהרי אנשים רבים טועים בענינים אלה - איך פועלת התפילה, מה צריכה להיות הרגשת האדם קודם שבאה ישועתו, ומה צריך להיות בטחון האדם בענין ישועתו. ועל זה אמרו חז"ל שכאשר האדם קורא את המגילה, הוא אומר הלל, וכשהוא אומר הלל, זה לא סתם לברכו ולשבחו על הנס המסוים, אלא בזה הוא מודיע שהקב"ה מושיע לכל החוסים בצלו ושתמיד הוא כך בלי יוצא מן הכלל כפי שיבואר בהמשך הדברים.

הנקודה העיקרית המחישה את הישועה

הנה מלבד כל זה יש עוד חלק ביסוד דברי הרמב"ם הנ"ל ונבאר על פי משל: יש מי שהמתין לישועה זמן רב, ותוך כדי המתנתו עשה פעולות רבות כדי להחיש ישועתו, סגולות מסגולות שונים, ארבעים נשים עשו בעבורו הפרשת חלה, הוא אמר את כל ספר התהלים כמה פעמים בימים המסוגלים, הוא נתן צדקה לפי חשבונות מסוימים, הוא התפלל הרבה סתם כך, הוא הלך לצדיקים אשר בארץ והשתטח על קברות הצדיקים, הוא נידב סעודת הילולא לאיזה צדיק, הוא הדפיס ספר של איזה צדיק שהבטיח. את כל זה עשה במשך ובסוף נושע. הפלא ופלא! הוא כבר בן ארבעים ונולד לו הבן הראשון, עשרים שנה לאחר חתונתו. כולם שואלים בהתפעלות: "איזו סגולה

אשר לו אלוקים קרובים אליו ... בכל קראנו אליו", ולכאורה הלשון בפיוט הוא שונה - להודיע שכל קויך לא יבושו ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך - דהיינו שהוא בא להודיע את מעלת הבטחון; לא את מעלת התפילה. התירוץ הוא דהיינו הך וכפי שדיברנו בשיעורים הבטחון משיעור ס"ג ואילך, והבאנו מהמב"ט ומרבינו בעל חובת הלבבות בשער חשבון הנפש, שתכלית התפילה היא לחזק את הבטחון באדם שיחסה יותר בצלו של הקב"ה ויקווה אליו יותר. וזהו הלימוד שאנו לומדים לדורות שכך בני ישראל נושעים תמיד מכל צרותיהם.

לראות היעמדו דברי מרדכי

עוד יש בענין זה נדבך נוסף כמו שנבאר על-פי דברי הגה"ק הגר"א מווילנא ז"ל. כתוב במגילה: "ויאמרו עבדי המלך אשר בשער המלך למרדכי מדוע אתה עובר את מצות המלך, והי כאמרם אליו יום ויום ולא שמע אליהם ויגידו להמן לראות היעמדו דברי מרדכי כי הגיד להם אשר הוא יהודי". המן מאיים להרוג את כל מי שלא ישתחוה לו, וכולם משתחווים מחמת יראה, אך מרדכי אינו משתחוה, הוא אינו ירא. שואלים אותו: "מה הפירוש אינך ירא? הרי אתה מסכן את עצמך!". ומרדכי משיב: "אינני מסכן את עצמי, אך יהודי אנכי, וכיהודי אין לי כלום אתו - וכי הוא יכול לעשות לי משהו?! חיי תלויים אך ורק בהקב"ה". רצו לראות מה באמת יהיה בסופו. העולם רצה לראות אם הוא מדבר לענין או לא.

ספר תהלים ויש אנשים שמרגישים שהם צריכים לעשות פעולה לשם כך כגון ליתן צדקה, ואף הם תוכן פעולתם הוא הקיווי והחיסיון בצלו של הקב"ה, וזה מה שמועיל להם.

וכמו כן התפילה, מה הסיבה שהיא מועילה? היתכן לומר שהיא מועילה מפני שעד עכשיו לא ידע הקב"ה שהאדם שרוי בצרה, ורק עכשיו הוא הודיע לו וביקש כל-כך יפה שיעזור לו?! חס ושלום! לא מפני כך התפילה מועילה. התפילה מועילה מפני שהיא הגורמת לו לאדם להרגיש יותר ויותר תלוי בהקב"ה. כשהאדם מתפלל, הוא נזכר - "אני בעצמי מלא חסרון ואין לי שום דרך לעזור לעצמי, חסר אונים אנכי, ולכן אני פונה להקב"ה שישוע אותי". יחד עם כן הוא נזכר שדייקא בגלל זה הביא לו הקב"ה את החסרון, כדי לחזק הכרתו שהקב"ה מנהל את חייו על כל צעד ושעל, והקב"ה רוצה שידבר אתו על זה, וכה יאמר לו בשעת תפילתו: "אני יודע שזה ממך, ואני יודע שהתכלית היא כדי שאתקרב אליך, ואחד מאופני ההתקרבות היא לדבר אתך על חסרון זה גופא".

זה מה שאמר הרמב"ם וזהו ביאור הפיוט - להודיע שכל קויך לא יבושו, שנדע שכך פועל כל דבר...

והאמת שהגרי"ז לימד אותנו עוד ידיעה תוך דבריו. כי הנה לשון הרמב"ם היא שקריאת המגילה באה ללמדנו שכאשר בני ישראל מתפללים, הם נושעים, ובלשונו "להודיע לדורות הבאים שאמת מה שהבטחנו בתורה ומי גוי גדול

ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך

כולנו זוכרים את דבר המאסר של הרה"ח ר' שלום מרדכי רובאשקין שליט"א. יהודי זה היה יושב ולומד בתאו הצר חובת הלבבות, וכל מי שהיה נכנס אצלו, היה רואה שברור לו שיזכה לישועה, הגם שאינו יודע איך. אף אחד מהמבקרים לא ידע איך להגיב לו, לבכות או לשחוק, אבל מה שהוא שידר למבקרו היה - "איני יודע מה שאתם חושבים; לי בטוח במאה אחוז שאזכה לישועה". איך אתה יכול להיות בטוח במאה אחוז? "פשוט מאוד! כי אני לומד חובת הלבבות". אנו צריכים להבין - האמונה לא נחלשה אצלו הגם שעבר עליו שנה ועוד שנה ועוד שנה, שמונה שנים וטרם באה ישועתו. אתם יודעים מה זה שמונה שנים?! וכמו כן היא לא נחלשה למרות שראה איך ההשתדלויות נכשלות בזו אחר זו וכל הכספים הרבים שגובים בשבילו, יורדים לטמיון. מי שנכנס לבקרו מיד לאחר שנודע לו על עוד השתדלות שנכשלה, שוב מצא יהודי שמח הנוסך בטחון באחרים - "אם זו נכשלה, כנראה שעדיין לא הגיע הזמן, אבל הישועה בוודאי תגיע". מי שחי בבטחון כזה, אינו בא אח"כ לידי בושה. כל אלה שהסתכלו עליו כעל בעל דמיון, הם אלה שהתכסו בושה כשראו אותו יוצא לחופשי שלא כדרך הטבע. הוא לא התבייש.

והיכן אנו אומרים זאת? אנו אומרים זאת במוסף ראש השנה, קודם פסוקי זכרונות, וכך אנו אומרים שם: "אשרי

ובכן, היכן כתוב במגילה מה היה הסוף? כתב הגר"א: הסוף כתוב בסוף המגילה - "ורבים מעמי הארץ מתייהדים כי נפל פחד היהודים עליהם". רבים בלשון הקודש פירושו גם חשובים. אותם שרים שביקשו בתחילה לראות היעמדו דברי מרדכי, התייהדו עכשיו בראותם שעמדו דבריו, כי המן נחל מפלה גדולה ומרדכי עלה מעלה מעלה. הם התייהדו מפני שהבינו מה זה להיות יהודי ואמרו: "אף אנו רצוננו להיות כאלה".

עולם לא נבוש כי בך בטחנו

והרי לך ביאור נוסף בנוסח הפיוט "להודיע שכל קויך לא יבושו" - להודיע לכל האנשים מסביב אשר יש להם ספיקות בנוגע למצבו של בעל הבטחון מה יהיה בסופו, שכל קויך לא יבושו. מרדכי הצדיק יודע היטב מה הוא מדבר. וזהו חלק ממעשה המגילה. מרדכי הצדיק לא פחד מכלום, משום שידע והאמין במאה אחוז שאף אחד אינו יכול לעשות לו מאומה, ובסוף כשהמן נפל והוא הועלה לגדולה, חפו פני כולם מרוב בושה בראותם שצדק בדבריו. יסוד גדול הוא אשר משמעותו **שהאדם צריך לעמוד בשמחה ובשלמות הנפש הגם שעדיין אין רואה שום מהלך, וכל זה מפני שהוא מאמין שהקב"ה יעזור לו** - "אני יודע שהקב"ה יושיע אותי. כמה זמן זה יקח, אינני יודע, אבל תראו שהוא יושיע אותי". אכן בדרך כלל אין האדם אוהב לומר זאת בפירושו, כי הוא חושש שמא בסוף לא ייוושע ויתבייש. אבל מי שאומר זאת בפירושו מפני שהוא מאמין בזה, עליו נאמר: "שכל קויך לא יבושו".

מסיפור המגילה - לא יתכן שבעל הבטחון יגיע לידי בושא וכלימה, כי דורשיך לעולם לא ייכשלו ולא ייכלמו לנצח כל החוסים בך.

יבושו הבוגדים ריקם

כעת נבאר מה פשר הבטחה זו? ולכאורה היא תמוהה שהרי תמיד סגנון דיבורנו הוא שאין האדם מכיר חשבונות שמים ואינו יודע מה הוא צריך לתקן מהגלגולים הראשונים. אכן **דוד המלך** אמר בתהלים (כה, ב-ג) אלוקי בך בטחתי אל אבושה, אל יעלצו אויבי לי, גם כל קויך לא יבושו, יבושו הבוגדים ריקם, היינו ממש כמו שאנו אומרים בשושנת יעקב ובכל המקומות האחרים, וכנראה זהו מקורם. דוד המלך אומר: בך בטחתי ולכן לא אתבייש לעולם. הבוגדים, הם אלה שייבושו. הבוגדים הם חסרי האמונה והבטחון, כי בעל הבטחון הוא מי שאינו עוזב את הקב"ה ויהי מה (משל לבני זוג שנישאו ונודע לאחד מהם שהשני סובל ממחלה מסוימת, שאם הוא נאמן לו, לא יעזבנו אלא יסכים לחיות עמו ולהתמודד עם כל הקשיים עד מאה ועשרים), ולעומתו הבוגד, על כל דבר קטן מיד יעזוב. זהו הבוגדים ריקם. הם יבושו, ומי שהוא היפך הבוגדים, עליו אומר דוד המלך: לא יתכן שיתבייש.

ובמדרש **תהילים** הביא משל להסביר זאת: שומרי המדינה מצאו איזה עובר אורח באמצע הלילה, נדמה היה להם שהוא רוצה לגנוב ותפסוהו. אמר להם: אל תכוני; בן ביתו של מלך אני. כיון ששמעו כן, הניחוהו ושמרוהו עד הבוקר. בבוקר הביאוהו אל בית המלך ואמרו: בן

איש שלא ישכחך ובן אדם יתאמץ בך". מי שאינו שוכח את הקב"ה גם כשהוא שרוי בצרה, אלא מתאמץ להחזיק בו, ואע"פ שעדיין חשוך לו ואינו רואה כמה זמן זה יקח ואיך תבוא הישועה, הוא אומר: "לא מעניין אותי מה רואים מסביב; התורה אינה משתנית בגלל שאני שרוי בצרה, התורה אינה משתנית בגלל שעשיתי עבירה, וכיון שהבטיח הקב"ה שמי שיחסה בצלו, הוא יושיע אותי, אני יכול לחסות בו ולהיות בטוח שיושיע אותי", הנה זה הוא אדם מאושר, עליו נאמר "אשרי איש". וההמשך שם: "כי דורשיך לעולם לא ייכשלו ולא ייכלמו לנצח כל החוסים בך". מילה במילה עם מה שאנו אומרים בשושנת יעקב. כי מי שדורש באמת את הקב"ה, לעולם לא ייכשל ולא ייכלם. הדבר אינו משתנה לעולם, כמה שיהיה חשוך, כמה שהיה האדם מסובך בנפשו - "אולי אני בעצמי אשם במצב זה שנקלעתי אליו", עם כל זה לעולם לא ייכשל ולא ייכלם לנצח היות שהוא חוסה בצלו של הקב"ה.

וכן אנו אומרים בברכת "אהבת עולם". אנו מתחננים בפני השי"ת: "ויחד לבבנו לאהבה וליראה את שמך", ומיד מוסיפים: "למען לא נבוש ולא נכלם ולא נכשל לעולם ועד", למה? "כי בשם קדשך הגדול והנורא בטחנו". וכן הוא בברכת הצדיקים: "ותן שכר טוב לכל הבוטחים בשמך באמת ושים חלקנו עמם ולעולם לא נבוש כי בך בטחנו". לא יתכן שנגיע לידי בושא, למה? כי בך בטחנו. יסוד גדול מאוד הוא אשר, כאמור, נלמד

סברא הוא למה לי קרא

ובכן, מה העומק בזה? העומק הוא שכיון שהזקן סומך עליו ומניח עליו את כל כובד משקלו, אסור לו לעזוב אותו, אפילו לרגע, כי ברגע שהוא עוזב אותו, הוא מפקיר את גורלו לחיות הטורפות, מה גם שהוא זה שהכניסו למצב מסוכן זה, כי אילו לא היה מתחיל להעבירו את הכביש, היה עומד עדיין בעברו הראשון ולא היה חשוף לרכבים הדוהרים על הכביש. וכיון שכל אחד מבין זאת, סימן הוא שמדובר בסברא אמיתית, וכמו שאמרו חז"ל במסכת כתובות שסברא המקובלת על הכל, אין צריך לראיה מן הכתוב, ובלשונם "למה לי קרא, סברא היא". כשמדובר בסברא אמיתית, יכולים לפסוק על פיה דיני ממונות ואין צריך לראיה מפסוק.

זוהי כוונת המדרש הנ"ל: **כשהאדם מבין שהוא חולה וחלש ואין לו כלום מדיליה ומפני כך הוא הולך ומסתמך על הקב"ה באמת, לא יתכן שהקב"ה יעזבנו.** לא יתכן. גם דורשיך לא ייכשלו ולא ייכלמו לנצח כל החוסים בך. למה? **כי לא יתכן, שהרי הסברא חזקה כל-כך.** מה חשבת? חשבת שהקב"ה יעזוב אותך באמצע לעמוד לבד?! הלא אפילו הילד הקטן מבין שאסור לעשות דבר כזה. מאחר שמדובר בסברא, דומה הוא כאילו הוא כתוב מפורש בתורה לכל אחד ואחד: "אמר הקב"ה ל... (ראובן, שמעון וכו' כל אחד ימלא את שמו) לא אעזוב אותך בשום אופן במצב שאתה נמצא עכשיו". כך כתוב במדרש: "הואיל ובטח בי, הניחו לו", ודוד המלך הלך במהלך זו.

ביתך מצאנו אמש. אמר לו המלך: בני אתה מכיר? אמר לו: לאו. אמר לו: אם כן היאך אתה בן ביתי? אמר לו: בבקשה ממך! אני איני בן ביתך, אלא אדוני המלך, בך אני בטחתי, שאלמלא לא אמרתי כן, היו מכין אותי. אמר להן המלך: הואיל ובטח בי, הניחו לו. כך אמר דוד ה' אלוקי בך בטחתי אל אבושה, ובשביל שהבטחתי בך, אל יעלצו אויבי לי, ולא אני בלבד, אלא גם כל קויך לא יבושו; יבושו הבוגדים ריקם.

אין התומך עוזב באמצע הכביש

נסביר הדברים על-פי משל: יהודי קשיש רוצה לחצות כביש סואן בעל שלושה נתיבים מכל צד. הוא רואה שם ילד בן שתים עשרה ומבקש ממנו שיעזור לו לעבור. הילד מסכים, למה לא? חסד. הוא מניח את אופניו בצד ומתחיל לחצות עם הזקן כשהזקן הולך ומסתמך על ידו. אולם כשהם מגיעים בדיוק לאמצע הכביש, הילד אומר לזקן: זהו זה! עד כאן! אני ממחר לדרכי. הוא עוזב אותו, חוזר ולוקח את אופניו ונוסע לדרכו...

עובר שם יהודי אחד וכיון שהוא רואה את הנעשה, מרים הוא את קולו על הילד וגוער בו - "מה אתה עושה?" הילד מעמיד פני תם - "מה אתה צועק עלי? הרי עשיתי לו טובה, העברתי אותו את חצי הכביש; עכשיו יבוא אחר ויעביר אותו את החצי השני". הנה בוודאי כל אחד מאתנו אם היה שם, היה מצטרף לאותו יהודי וגוער בילד - "איך אתה משאיר את הזקן לבד באמצע הכביש? הלא זה אכזריות נוראה!".

תקוה, ואז מובטח לו שהקב"ה לא יעזבנו באמצע דרכו.

יש ששואלים את האדם אם יש לו תקוה בהקב"ה, והוא עונה: "מה לי ולתקווה? הרי איני שרוי בצרה!". ובכן, למה אינו מרגיש שהוא שרוי בצרה, כי הוא סבור להסתדר לבד בחיי היום יום. אך כאמור, טעות גדולה היא, **כי האדם צריך שתהיה לו תקוה בהקב"ה בכל יום ויום על כל צעד ושעל**, על כל נשימה ונשימה. האדם שואל: "למה אני צריך להתפלל כל יום ולמלשינים אל תהי תקוה? מתי לאחרונה היתה עלי מלשינות?". והתשובה: הרי אינך רוצה להתוודע לפירוש המילה מלשינות, אינך צריך להבין מה הן דלות, שפלות ופגע רע, אם כן התפלל על כך כל יום בכוונה גדולה.

שיהיו דברי תורה מחודדים בפיך

והנה לאחר שלמדנו שזהו היסוד הנלמד מהמגילה שלא יתכן בעולם שהבוטח בה' באמת יגיע לידי בושה, כי אין אף אחד יוצא מן הכלל, תתעורר השאלה אצל רבים: "הרי פלוני התפלל ולא נענה! פלוני בטח באמת ולא זכה לישועה! ומה עם יראי ה' הצדיקים המסובלים ביסורים?". האמת שכבר למדנו כמה פעמים את התשובה, אך יש שאנו שומעים את השאלה מפי אחרים ואנו מגלים שאין התשובה שגורה על לשוננו, והרי אנו צריכים שהתשובה תהיה אצלנו ברורה ומחודדת כדי שיתקיים בנו מאמר **חז"ל** "ושננתם שיהיה דברי תורה מחודדים בפיך, שאם ישאל לך אדם דבר, אל תגמגם ותאמר

הסברא קיימת רק במי שסומך באמת

אכן כאן נכנס חלק העבודה, כי כל זה יכול לפעול רק כשהאדם נשען על הקב"ה לגמרי. אבל אם האדם מרגיש שהוא יכול להסתדר לבד, אין הוא דומה לאותו משל, אלא דומה הוא לאותו זקן שאמר לילד תוך כדי עברם את הכביש: "איני צריך, איני צריך, אני יכול להסתדר בכוחות עצמי", יאמר לו הילד: "אם כן אלך לי כי אצה לי הדרך". ואם יקרה משהו לזקן באמצע הכביש, יאמר הילד: "אין האשמה תלוי בי, שהרי הוא אמר לי שהוא יכול להסתדר".

ובכן, מתי מתחיל באמת האדם להרגיש שאינו יכול להסתדר בכוחות עצמו? **כשהוא מתחיל לראות בדברים הפשוטים שבחיינו שאינו מסוגל להסתדר בהם לבדו.** בדרך כלל האדם מרגיש - "זה ב"ה מסודר, זה מסודר, זה זורם... יש רק דבר אחד שעליו אני צריך לדבר עם הקב"ה... אני מקווה שלא אצטרך להגיע לזה, אבל אם לא תהיה לי שום ברירה, ארים את הטלפון אליו..." הוא אומר להקב"ה: "לכאורה לא אצטרך להטרידך היום, כי נראה שהענינים זורמים על מי מנוחות". וזו טעות גדולה היא, כי אז צריך הקב"ה מחמת רחמנותו לעזוב אותו באמצע הכביש כדי להזכיר לו שהוא תלוי בו על כל צעד ושעל. **רק כשהאדם מכיר בכל פרט ופרט שהוא עלול לעשות בו טעות כזו אשר יקח לו שנים רבות עד שיתקנה, והוא מתפלל ומבקש על כל דבר ומרגיש תלוי בהקב"ה, אז הוא נעשה בוטח ובעל**

ועד היום חבירו הגיע כל יום בשעה תשע בבוקר, בלי חכמות, כולל ימי שישי וימי ראשון, ואף גם כשחיתן את בנו, ואף למחרת החתונה. והנה ביום בהיר אחד הוא יושב על מקומו, מסתכל על השעון ורואה כי המחוגים מראים על תשע ושתיים עשרה דקות ועדיין חבירו לא הגיע. בדיוק אז נכנס איזה הלך זר לבית המדרש, ניגש אליו ושואל: "אתה יושב כאן כל יום לבוד?". "לא", עונה לו ידידנו, "אני לומד כאן כל יום בחברותא". אומר לו האיש: "הרי הסדר כבר התחיל בשעה תשע, איך זה שחברך לא הגיע עדיין? אההההה! אני מכיר את החברותות האלה. גם לי יש חברותא כזה. יום אחד אני מגיע, יום אחד הוא מגיע, אני מאחר, הוא מאחר. ככה זה הולך עם החברותות". ידידנו מסתכל עליו ברחמנות ואומר: "את חברי אינך מכיר. חברי אינו מאחר בגלל קימה באיחור ואף לא בגלל עייפות וחוסר חשק, כי גם כשהיה ער כל הלילה בבית החולים, הוא הופיע בשעה תשע". אם כן למה אינו נמצא עדיין? "איני יודע! אבל דבר אחד אני יכול לומר לך בוודאות - אין לזה שום שייכות למה שחברך ללימודים לא הגיע, ויותר מזה אני יכול לומר לך, שסיבת איחורו היום, היא לא עצלות ולא מפני שאינו חושב עלי ולא מפני שהוא טרוד או עייף. מה כן? איני יודע. אך ברור לי שכאשר תיודע לך הסיבה האמיתית, תתבייש על מה שדיברת..."

אכן כן, היות שאדם זה מכיר את חבירו, אין לו שום ספקות באמצע המעשה, והגם שאינו יודע מתי יגיע ואף

לו, אלא אמור לו מיד", כי בוודאי מאמר זה עולה על דברי התורה שביסודות היהדות יותר מבשאר סוגיות הש"ס, שהרי מדובר ביסודות דאורייתא שאם אין אתה יודע מה להשיב לשואל, השואל אומר: "הנה אף זה שאומרים עליו... אף הוא אינו יודע, ואם כן אף אחד אינו יודע..."

ובכן, הבה ונחזור על לשונות קצרים שיהיו מחודדים בפוך. איך אני יכול לדעת בוודאות כי כל דורשיך לא ייכשלו ולא ייכלמו לנצח? איך אוכל אף אני לקיים להודיע לאחרים שכל קויך לא יבושו ולא יכלמו לנצח? האמת שכבר ידענו שהדברים רחבים מאוד, אך כעת נצמצם אותם במילים ונדבר רק על אחת מהתשובות.

לכסיל לא מראים חצי עבודה

הנה אחת מהתשובות היא שלכסיל אין מראים חצי עבודה - פאר א נאר ווייזט מען נישט קיין האלבע ארבעט. כשאתה רואה שעדיין לא הגיעה הישועה, סימן הוא שעדיין נמצאים בחצי העבודה. כשיגיע הסוף, אז תראה שאין שום יוצא מן הכלל.

והנה בדרך כלל ישאל האדם: הרי אני מכיר מעשה באחד בעל בטחון שגם בסופו לא ראה ישועה. אכן התשובה היא כזו: כשהאדם שואל באמצע המעשה - "עדיין לא באה שום ישועה!", הרי זה נובע מחוסר בטחון ומחוסר תקוה.

לחכם מראים חצי עבודה

משל למה הדבר דומה, למי שלומד עם חבירו בחברותא זה כבר י"ב שנים, ומאז

עכשיו הוא הזמן שיביאנו לאן שהוא צריך להגיע. הרי זהו אחד מיסודות הבטחון שכל קושי שהקב"ה מביא על האדם, הוא כדי לקרבנו אליו, וככל שיוסיף להתקרב אליו, כך יוסיף לראות טוב, כל מיני טוב, עולם הזה ועולם הבא. זהו מהות הנסיונות שהקב"ה מביא לאדם. הנסיונות מביאים אותו להכנעה, והכנעה לקרבת אלוקים, וקרבת אלוקים לדביקות ודביקות לכל הטוב בזה ובבא.

נמצא שכשהוא שרוי בחושך, הוא נמצא באמצע המעשה, ואם המעשה לוקח חמש עשרה שנים, אז מה? מה הקושיא? אכן צריך להיות חכם יותר גדול, אין הכי נמי, אבל קושיא?! איזו קושיא יש לך? האדם לא הגיע לעולם כדי להנות ושכל עניני חייו ילכו כפי שהוא רוצה ויתנסה רק בדבר אחד בלבד. לא! לא בשביל זה הוא הגיע. אלא כל ימות חייו הקצובים לו, נועדים בשביל לנסותו ולקרבו אל האלוקים, ואם כן הוא תמיד באמצע המעשה.

רישא וסיפא אור ומציעתא חושך - מעשה שהיה

סיפר לי אברך מתושבי ארץ ישראל: היה זה לפני תקופה קצרה. ערב שבת קודש. צריך הייתי לנסוע עם משפחתי מעיר לעיר והתעורר חילוקי דעות ביני ובין נוות ביתי אם לקחת 'טנדר' או לנסוע באוטובוס. בסוף קיבלתי את ההחלטה לחסוך בכסף ולנסוע באוטובוס. ירד אז גשם זלעפות וכל המשפחה השתרכה לתחנת האוטובוס. היתה זו התחנה האחרונה בעיר, ולב כולם נוקף:

יתכן שלא יגיע כלל, אעפ"כ הטינה לא תעלה בלבו אף לא לרגע אחד - "מדוע הוא עושה ממני ליצנות? למה הוא משאיר אותי סתם לחכות? אתה יודע על מה ויתרתי כדי להגיע הנה ובדיוק היום הוא לא מגיע?!", וכל-כך למה? מפני שהוא מכיר אותו.

הוא אומר: מי שאינו טיפש, אפשר להראות לו חצי עבודה (א האלבע ארבעט). רק לטיפש אי-אפשר להראות חצי עבודה, כי הוא רואה רק את מה שעיני הברש שלו רואים. אנשים שהתרימו איזה עשיר לבניית בנין גדול, אם הוא עשיר טיפש, צריכים הם להזהר עד מאוד שכל עוד אוחזים בחפירת היסודות, לא יעבור אותו עשיר באותו רחוב, כי אם יעבור שם, בוודאי יתחיל לצעוק - "מה? כלפי מטה?! הלא אמרתי שיבנו את הבנין כלפי מעלה! איני נותן את הכסף שהבטחתי". אך אם חכם הוא, אדרבה! יביאוהו ויראה עד כמה יסודותיו עמוקים, ואפילו לא יאמרו לו כלום, יבין לבד לפי עומק היסודות שעתיד להבנות כאן בנין רב קומות ורב רושם.

החכם עיניו בראשו והכסיל בחושך הולך

כך הוא הדבר לגבי מי ששרוי עדיין בתוך החושך, כי אם טיפש הוא, אסור לו לראות את החושך, כי יבנה מזה מסקנא מעוותת. ואפילו ירצו להסביר לו, לא יסכים לשמוע, כי בטוח יהיה בדעתו שכבר הבין הכל. **כשהאדם נמצא בצרה ובמצוקה** ועוברים עליו קשיים, עליו לדעת שעכשיו נעשית חפירת היסודות,

מספר לי האברך: לאחר שהגענו לעיר המיועדת בטנדר שהזמננו, התחלתי לחפש אם יש למישהו שטריימל להשאלה. חיפשתי ולא מצאתי. אפילו בגמ"ח לא היה שטריימל בשבילי. ממש לפני שבת, התקשרתי לאיזה קרוב משפחה הדר בעיר שהוא משופע בכסף ב"ה, ושאלתי אותו אם יש לו איזו שטריימל מיותר. הלה השיב לי שיש לו כמה שטריימלאך ושאני יכול לבוא לבחור אחד מהם. הלכתי לבחור ומצאתי שטריימל יפה ומהודר, העולה הרבה מעבר למה שאני יכול להרשות לעצמי להוציא בשביל שטריימל. נשאתי אותו בשבת. לאחר שבת הקרוב מגיע אלי ושואל אותי: "נו, איך היה עם השטריימל? זה התאים לך?". "בוודאי!" אמרתי לו, "זה היה פאר והדר! לכבוד שבת קודש". והוא נענה אחריי: "אם כן, קח אותו לעצמך, איני זקוק לו". קיבלתי שטריימל חדש...

הנה מה מעשה זה בא ללמדנו? הוא מלמדנו שאנו עוזבים באמצע. הרי אין שום חילוק בין מעשה זה לכל הנסיונות שעוברים על האדם. כשאנו עומדים באמצע, אנו אומרים: "בטוח הייתי שהקב"ה בונה אותי, כי ראיתי שאני מצליח בעסקי ויש לי מעמד וכו' ובטוח הייתי שרק אלך מעלה מעלה. מה?! הקב"ה הביא אותי עד הנה רק כדי להשליכנו אח"כ מכל המדרגות? בדיוק עכשיו כשאני צריך לחתן את ילדיי הכל התהפך? למה הוא עזב אותי?".

לא! הוא לא עזב אותך. חכה בסבלנות וטראה. ולא מפני שאתה צריך לתקן את

"מי יודע אם יהיה מקום באוטובוס בשביל כולנו. הרי האוטובוסים בערבי שבתות בדרך כלל גדושים עד אפס מקום". אמרתי לכולם: "הבה ונתפלל שיהיה לכולנו מקום באוטובוס", והתפללו.

אכן כשהאדם משופע בכסף, אינו זוכר להתפלל אל הקב"ה. מה הבעיה? נשלם עוד מאתיים שקל! אך זה שמשתרך עם זאטוטי בגשם ומחכה לאוטובוס, הוא מדבר עם הקב"ה ואומר גם להם לדבר עמו...

המשך המעשה היה שהאוטובוס האחרון הגיע כשחציו ריק. הפלא ופלא! עלינו והתיישבנו ונתננו הודיה להשי"ת כשאנו אומרים זה לזה: "הנה כי כן, תפילות מועילות". אולם למעשה נהג האוטובוס טעה ונסע במסלול אחר ממסלולו הרגיל ובשל כך לא הגיע לעיר שהיינו צריכים להגיע. הוא הגיע לעיר אחרת ואמר לנו: "סיימתי את נסיעתי ובשום פנים ואופן איני חוזר; רדו כאן והסתדרו". ירדנו על אם הדרך כשמעלנו יורד מטר עז ומתחתנו רפש וטיט ואנו סוחבים אתנו את טפנו ואת חבילותינו. צערנו היה גדול מאוד, אך זה לא נגמר. אני מסתכל סביבי, והנה אני מגלה שמרוב בהלה שכחתי את השטריימל באוטובוס. אין למי להתקשר, אין עם מי לדבר. שעתיים לפני שבת.

שח לי האברך שבאותה שעה הוא הרגיש מאוד מבולבל: הקב"ה עזר לי או לא עזר לי? בתחילה נדמה היה שהוא עזר לי, אך למה? כדי שבסוף יפיל אותי מכל המדרגות? ובכן, מה היה הסוף?

**חיזוק באמונה, לכל הרוצים לראות
היעמדו דברי מרדכי, שכל קויך לא
יבושו ולא יכלמו לנצח",** וכשהבטחון
יהיה אצלו חזק כל-כך, יתקיים על ידו
בסוף "ורבים מעמי הארץ מתייהדים", כי
יראו שזה עובד כהוגן - **"מי שאינו רואה
את הישועה ועם כל זה סומך על
הקב"ה, אין הקב"ה עוזב אותו לעולם".**

מידת הסבלנות שלך, אלא משום שאתה
צריך להיות בעל בטחון אמיתי המקווה
לישועת ה'. עליך להגיע למצב שתוכל
לעמוד על השולחן ולומר בפני כל עם
ועדה: "אתם רואים אותי? איני ירא, כי
אני בטוח שהקב"ה לא יעזוב אותי". הוא
צריך לומר זאת בכזו וודאות, בכזו
בהירות - **"להודיע לכל המחפשים**

יום ראשון פרשת שמיני - י"ז אדר ב' ה'תשפ"ב

דברי הספד לפני הלווייתו של שר התורה הגאון רבי חיים קנייבסקי זצ"ל

הליכות עולם ודרכי לימוד מתורתו ודביקותו, תמימותו ואמונתו

מיושבת גם כשאינו נמצא שם, כי הוא יודע שהוא יכול לחזור לשם בכל עת שירצה וששם ידוע לו מקום כל דבר ודבר היכן הוא מונח, וכיון שדעתו מיושבת, יכול הוא לעסוק בתורה ולעבוד את ה'.

כך הוא בענין השכינה (כביכול). **הקב"ה רצה שתהיה לו דירה בתחתונים**, היינו שיהיה לה מקום קבוע. הן גם קודם בניית בית המקדש היתה השראת השכינה בעולם, אצל האבות הקדושים, אך **הקב"ה רצה שיהיה לו מקום קבוע אשר יתקיים בו "ובכל מקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך"**, **מקום שבו יעבדו לפניו תמיד** בהקרבת הקרבנות, לא רק ביום אלא גם בלילה שבו יקטירו את החלבים והאברים, **כי זה יביא לקרבה יותר גדולה בין ישראל לאביהם שבשמים** ותהפוך את הבריאה למציאות חדשה.

בדומה לזה גם **הצדיק, מאחר שהוא בטל ומבוטל להקב"ה**, מקום **אכסניה הוא לשכינה הקדושה עשרים וארבע שעות ביממה. אין שום זמן שבו הצדיק**

כשריפת בית אלוקינו

חז"ל אומרים (ר"ה יח, ב) "שקולה מיתת צדיקים כשריפת בית אלוקינו". משמעות הדבר שכאשר בית המקדש עמד על תלו, היה זה מקום להשראת השכינה בזה העולם, והשראת השכינה הביאה עמה כל הטובות והברכות. וכשמתבוננים יותר, הלא תכלית הבריאה היתה בשביל זה, כדאיתא **במדרש** (פרשת נשא) שנתאווה הקב"ה שתהיה לו דירה בתחתונים ובשביל זה ברא את העולם, וכשנשרף בית אלוקינו, נגרם בזה צער גדול לשכינה, כי מאז יצאה השכינה לגלות ואין לה מקום אכסניא¹.

שכינתא בגלותא

נבאר בדרך משל: כשהאדם נע ונד בארץ ואין לו מקום אכסניא, אע"פ שיש לו לחם לאכול ומיטה ללון בכל מקום שהוא מגיע, הרי הוא שרוי בגלות, כי מאחר שאין לו מקום קבוע לשהות בו ולעשות בו כל צרכיו, אין לו ישוב הדעת. כשיש לו לאדם בית קבוע, דעתו

ב. במדרש איכה מובא דעה שסלוקן של צדיקים קשה יותר משריפת בית א-להינו.
ג. ראה 'שלה'ק' מסכת תענית ואורח לחיים' פרשת חיי שרה.

ועוד שם: דיני המצוה, שראוי לו לאדם שישים כל מחשבתו וכל מגמתו אחר אהבת השם, ויעריך בלבו תמיד כי כל מה שהוא בעולם מעושר ובנים וכבוד, הכל כאין וכאפס ותוהו כנגד אהבתו ברוך הוא, וייגע תמיד כל היום בבקשת החכמה למען ישיג ידיעה בו וכו' והעובר על זה וקובע מחשבותיו בעניינים הגשמיים ובהבלי העולם שלא לשם שמים רק להתענג בהם לבד, או להשיג כבוד העולם הזה הכוזב, להגדיל שמו לא לכוונה להטיב לטובים ולחזק ידי ישרים, ביטל עשה זה ועונשו גדול.

דומה שאין מה שמגדיר את הגר"ח קנייבסקי זצ"ל יותר מדברי החינוך האלה, כי הנה בדברי החינוך מבואר שהדרך להגיע לאהבת ה' ולדביקות אמיתית היא ההתמדה בתורה, והדרך להגיע אל ההתמדה בתורה, היא להפסיק להתעניין בדברים אחרים, עד שיגיע למדרגה ששום דבר לא יעניין אותו, אף לא בניו ופרנסתו. רק דבר אחד יעניין אותו - הקב"ה.

אמנם הרבה מדרגות יש בזה, אך דבר זה יועיל לאדם לדעת איך התחיל לעלות על הסולם. יש אנשים שמעניין אותם דברים גדולים או קטנים. לדברי החינוך יש בזה משום ביטול מצות עשה, כי אין האדם יכול להגיע לאהבת ה' כל עוד מעניינים אותו דברים נוספים. אכן כשנתבונן בחיי הגר"ח, נראה שאין ההתמדה משפיע על הכמות בלבד, אלא גם על האיכות, והוא יסוד נפלא מאוד. מי שלומד פסקי פסקי, גם כשהוא לומד, אין לימודו באהבה ובדביקות, וכפי שרואים

אינו דבוק בה' ובתורתו ולכן השכינה שורה עליו בקביעות. צריכים אנו להבין שכאשר חסר לשכינה הקדושה, חסר לתכלית הבריאה. תכלית הבריאה היתה שיהיה להקב"ה מקום קבוע בזה העולם, וכשאין לו מקום קבוע, חסרון הוא לכל הבריאה כולה. זהו הפירוש "קשה מיתת צדיקים כשריפת בית אלוקינו".

המון העם יודעים כל יום עליות ומורדות, כשהם לומדים ומתפללים, הם זוכרים את הקב"ה, וכשהם אוכלים ושותים או עושים שאר צרכיהם, הם שוכחים ממנו. הללו אינם נחשבים כמשכן לשכינה, שהרי אצלם אין מקום קבוע, כי כל פעם שהאדם שוכח מהקב"ה, הוא נודד למקום אחר. אך כשיש צדיק הדבוק להקב"ה עשרים וארבע שעות ביממה, אז יש לו מקום קבוע לשרות בו.

הכל כאין וכאפס כנגד אהבתו ברוך הוא

וכדי שנבין את ההפסד שהפסדנו עם הסתלקות גאון וצדיק, נביא את לשון החינוך במצות אהבת ה' (מצוה תנ"ח): **ענין המצוה שנחשוב ונתבונן בפקודיו ופעולותיו עד שנשיגהו כפי יכלתנו, ונתענג בהשגתו בתכלית העונג, וזאת היא האהבה המחוייבת.** ולשון ספרי כאן: לפי שנאמר ואהבת, איני יודע כיצד אוהב אדם המקום, תלמוד לומר והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך, שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם, כלומר, שעם התבוננות בתורה תתישב האהבה בלב בהכרח.

במשך כל ימי חייו היה חושב רק דברי תורה ואהבת ה', והדבר היה לפלא.

באהבתה ישגה תמיד

זו אמנם עבודה גדולה, אבל אנו צריכים ללמוד מזה למעשה. **ככל שהאדם יוסיף בכמות לקיים שויתני ה' לנגדי תמיד ולחשוב מהקב"ה ולברר מה הקב"ה רוצה ממנו בכל עת, כך יוסיף לאהוב אותו ולהתדבק בו.** הן הגר"ח חוץ מכל סדרי לימודו בכל מקצועות התורה, היה לומד כל יום 'משנה ברורה' לדעת את המעשה אשר יעשה, כי כך היה מחשב כל צעד ושעל - עכשיו צריך לעשות כך, עכשיו צריך לעשות כך... ובכל רגע היה מוחו מחדש - לפי התוספתא יוצא כך וכך ולפי כתבי האר"י ז"ל יוצא כך וכך. והכל בשמחה נפלאה ובישוב הדעת שאין כדוגמתה.

הרי אחד מהדברים שאנחנו מתמודדים בו, הוא מה שיש לנו מלחמה תמידית אם לחשוב כך או לחשוב כך. אך הגר"ח חסך את כל אלה, כי היה לו רק דבר אחד במוחו ובלבו. זה מראה לנו **שהכמות מביאה איכות ומעוררת את האהבה עד שיתקיים בו** "באהבתה ישגה תמיד" והיא תעניין אותו אף יותר משינה. ואף לכבוד לא היה מקום בלבו, כפי שיכולים היו לראות עליו שאין לו שום שייכות לכבוד ואינו מבין מהו. הוא היה שבע מהתורה הקדושה ולא היה זקוק לשום דבר אחר.

וכאמור, מאחר שלא נכנס שום דבר אחר ללבו, היה אכסניה קבועה להשי"ת, וכיון שכן היה לו להקב"ה נחת רוח גדול,

בחוש שכאשר מוח האדם עסוק בדברים רבים מדי, כשיעסוק בדבר אחד, הוא יתערבב בעוד דברים רבים, ונמצא שחסר אצלו באכסנייתו של מקום.

כי הכל הבל ורעות רוח

נבאר שוב בדרך משל: האדם רוצה להזמין אכסניה במירוץ. הוא מתקשר לברר כל מיני פרטים ולאחר שנודע לו שמדובר באכסניה נאה ונקיה הסמוכה ונראית למקום הציון, הוא מעביר את התשלום וסוגר את השכירות. אך כשהוא מגיע למקום אכסניה, מתברר לו שהוא שוכן בחדר של ארבעה אנשים. הוי אומר: מלבדו נמצאים בחדר עוד שלושה. כפי הנראה שכח לברר ענין זה בטרם סגר את השכירות. הוא מגיע בתרעומת על בעל האכסניה - "למה לא הודעת לי מראש?", אך בעל האכסניה אומר לו בניחותא: "לא שאלת. אילו היית שואל, הייתי אומר לך". מרים עליו הלה את קולו: "וכי לשאול הייתי צריך?! הרי כל אחד מבין שיש הבדל גדול בין חדר לבד לחדר עם עוד שלושה אנשים. הלא זה הפרט הראשון שהיית צריך להודיע לי..."

הנמשל הוא שכאשר המוח עסוק בעוד עניינים, החסרון הוא לא רק במה שהוא מלא בדברי הבל, אלא החסרון הוא, שגם כשהוא לומד, לימודו הוא באיכות נמוכה, ואינו יכול לרכז את כל ההרגשים וממילא אינו יכול להגיע על ידו לאהבה ולרביקות.

זהו "קשה מיתת צדיקים כשריפת בית אלוקינו", כי אצלם רואים זאת בחוש. אף הגר"ח אכסניה קבועה היה להקב"ה.

לאחר שאמר הגר"ח ביאור זה, שאלוהו: הרי שנינו בקידושין (לג, א) שכאשר אביי רק ראה את און חמורו של רב יוסף מגיע, כבר היה קם לכבודו. הוא לך שהכיר בצורת חמורו של רבו. הגיב על זה הגר"ח: "אכן חוץ מחמורו, הכיר עוד חמור אחד בלבד – את חמור רבו, שהרי צריך היה לדעת מתי לקום". ובכן, למותר לציין שביאור זה מגלם את מהותו של הגר"ח...

ר' חיים מחייב את בעלי המשפחות

צריך לזכור שהגר"ח היה בשר ודם והיתה לו משפחה, והיו לו ילדים, והיו לו צרכי פרנסה, אבל הוא סילק את הכל מלבו. אכן אף עזרתו מקודש הרבנית ע"ה היתה לו לעזר בזה, כידוע שלא נתנה להכניס לבית שום דבר שמוגדר כ'מתרות'. איני רוצה שום דבר חוץ מתורה ועבודה, כי כל דבר חוץ מאלה הנכנס ללב, בהכרח יבוא על חשבון אהבת ה', וכיון שסילק את הכל, היה לבו פנוי לגמרי לתורה ולאהבת ה'.

בענין זה מסופר שכאשר הביאו לו מעטפה עם ממון מהכולל, לא רצה לפותחה, אלא מסרה לרבנית שהיא תפתחנה, כי אף את זאת לא רצה להכניס ללבו. עוד מסופר שמיד לאחר חתונתו שטח את צרתו בפני אביו ה'סטייפלר' זצ"ל שכאשר הוא אוכל עם הרבנית את ארוחת הערב, אין לו מה לדבר אתה. הציע לו אביו שידבר אתה בסוגיא דתגרי לוד, סוגיא בעלת חשבונות מורכבים, ובהיותה מנהלת חשבונות, היא בוודאי תעניין אותה.

ועכשיו עם הסתלקותו, היא נלקחה ממנו...

נאה דורש ונאה מקיים

במסכת גיטין (מה, א) מסופר שפעם נאבד לו לאביי חמור בין הכותים. שלח להם אביי: שלחוהו אלי. שלחו לו הכותים לאביי: שלח לנו סימן. שלח להם אביי סימן שכריסו של החמור לבנה. שלחו לו הכותים: אילו לא היה ידוע לנו שחסיד אתה ואינך משקר, לא היינו שולחים לך את החמור, כי מה סימן הוא זה, וכי כריסיהם של כל החמורים לאו לבנות הן?!

והנה כל אחד שואל: מה באמת סבר אביי ששלח להם סימן כזה? הרי כל החמורים נראים כך! ועוד יש לשאול: אם באמת לאו סימן הוא, למה שלחו לו הכותים את החמור על פיו? והרי בתחילה לא רצו לשלוח לו בלי סימן!

וראיתי להגר"ח קנייבסקי שביאר הפלא ופלא וראויין הדברים למי שאמרן: אביי שקוע היה כל-כך בלימוד, עד שלא הכיר צורת חמור. הוא הכיר רק את חמורו שלו אשר עליו רכב מעודו והוא זה שנשא את משאותיו. ולכן כשביקשו ממנו סימן, אמר להם: "אתם רוצים לדעת איך חמורי נראה? לחמורי יש כרס לבנה". בטוח היה שזהו החמור היחיד שנראה כך ושסימן מובהק הוא. אמרו לו הכותים: "מאחר שאנו יודעים בך שבאמת אינך מכיר צורת חמור, אם כן בוודאי סימן מובהק הוא אצלך ושפיר אנו יכולים להחזירו לך על פיו".

הרחוב המפריד בין ביתו לכולל חזון איש בו למד, ולמען האמת היה זה שילוב של פרישותו המוחלטת ושל תמימותו, אך בסופו של דבר זה היה מהותו, הוא לקח את מידתו והקדישה כל כולה לשמים. ואילו היה כל אחד מאתנו נוהג כמותו להקדיש את מידותיו להקב"ה, היתה השכינה שורה בכל מקום והעולם היה בא לתיקונו השלם.

הנה על יעקב אבינו העידה התורה שהיה איש תם יושב אוהלים. תמימות פירושה שלמות. וכן נאמר עוד **בתהלים** (טו, א-ב) "מי יגור באהלך מי ישכון בהר קדשך, הולך תמים ופועל צדק ודובר אמת בלבבו". אכן הגר"ח קנייבסקי עבד עם מידתו את הקב"ה באופן שהביא את השראת השכינה בכל העולם כולו. ללמדנו שכל אחד כאשר יעבוד עם מידתו די הצורך, יביא את השראת השכינה בכל העולם, אלא שצריך לעבוד על זה כל החיים...

בור טוד שאינו מאבד טיפה

והנה מפורסם שכוח זכרונו של הגר"ח היה נפלא מאוד עד שגדולי התורה של הדור הקודם התכתבו אתו בלימוד. אכן כן, זכרונו ושליטתו בתורה היו שלא לפי ערך הדור הזה. והעידו עליו **צדיקים** שכוח זכרונו לא הגיע אליו על-ידי רוב חזרותיו, אלא מדרגה היא שקיבל מן השמים, וכפי שכבר אמר **החווה מלובלין** זיע"א שהזכרון הוא מדרגה. טהרת לבו של הגר"ח היא זו שהביאתו למדרגה זו. **כשהלב טהור ונקי, כל מה שנכנס אליו, נחקק בו ואינו נאבד לעולם.** כשאנשים

כך לא רצה להכניס שום דבר במוחו, והרי בוודאי היה לו נסיון בזה, אך התגבר על יצרו, ולכן היתה לו להקב"ה אכסניה אצלו. **וכל אחד לפום דרגא דיליה יכול לסלק ממוחו עוד ועוד דברים, וזה לעומת זה, ככל שישלך עוד דברים ממוחו, יעניינו אותו כנגדם עוד ועוד דברי תורה וענינים של עבודת ה'.**

הולך בדרך תמים הוא ישרתני

והנה עוד דבר אחד יש שאנו צריכים לדבר עליו: ידוע שהגר"ח זצ"ל נולד במידת התמימות, מידה שלא כל אחד נולד אתה, אך השתמש בה לצורך שליחותו. וזה לימוד גדול הוא עבורנו. הרי כל אחד נולד בתכונות אחרות ובכשרונות אחרים ולכל אחד יש שליחות אחרת, והשאלה שישאלו את האדם בבית דין של מעלה תהיה: "מה עשית עם המידות והכשרונות שנתנו לך? באיזה אופן השתמשת בהם?". הן עוד רבים יש שנולדו במידת התמימות, אך הגר"ח ידע להשתמש בה כדי להתנתק על ידה מכל הבלי העולם הזה. הוא ידע שאילו היה הקב"ה רוצה ממנו שישלח ידו בעסקנות, לא היה נותן לו מידה זו.

הרי כך נאמר **בתהלים** (קא, ו): הולך בדרך תמים הוא ישרתני. תמימות היא מדה. כפי שחסד היא מדה וגבורה היא מדה, כך היא התמימות. והשאלה היא האם האדם מוכן להשלים עם היותו בעל מדה זו ואומר: "אעבוד בה את השי"ת", או שיתחיל לנבור באשפתות כדי להשתפשף ולהתפטם בעל כרחו בהבלי העולם. אנשים מעידים שלא הכיר את

העסקן במקום מכובד מדי, מה יעשה אם בדיוק אז ייכנס רב חשוב, היוכל להושיבו במקום נמוך משל העסקן?! לכן הוא דואג כבר מתחילה להשאיר מקום פנוי באמצע וכו' אכן האנשים הפוליטיים כבר יודעים איך לסדר הכל באופן הראוי ביותר באופן שיישבו כל אחד לפי כבודו.

כך האדם הפשוט אע"פ שהוא מכיר מאמרי חז"ל, מכל מקום אינם נחקקים בלבו כאילו אין שום דבר חוץ מהם, אלא הוא משבצם במקומות הראויים להם, שהרי יש לו עוד דברים חוץ ממאמרי חז"ל האלה. ברוך ה' יש לו משפחה ויש לו טרדות של פרנסה ושל שלום בית וכן הלאה. יש לו עוד דברים רבים שמפריעים לו לחשוב אך ורק על הקב"ה. והאמת היא שיש מקום להכלל כל שהאדם הולך ונצמד לגמרי להקב"ה, כי כשהאדם הולך לגמרי עם הקב"ה, גם השלום בית נכלל בזה וגם הסברת פנים לאחרים, וכמו שראו אצל הגר"ח שכל אחד מאלה היה אצלו בנעימות שאין כדוגמתה. מידותיו וסבלנותו והארת פניו היו עד להפליא והשתלבו היטב עם התמדתו.

קחו לדוגמא את חול המועד, אז היה מקבל את פני העולים לרגל מהבוקר ועד ערב. יהודי שלא פסק פומיה מגירסא, יהודי שלא היה יכול להתנתק מהתורה, ופתאום הכל נעצר. למה? כי ה'חזון איש' קיבל את פני האורחים בחול המועד, ואם ה'חזון איש' אמר שכך צריך לנהוג, אין משהו אחר. כזו היתה אמונתו ברבו. ואף סגולותיו היו מיוסדות על אמונתו זו – "יש לך בעיה עם גג? תלמד פרק כל הגגות, כי משם תבוא לך הברכה".

רצו לדעת מקור לאיזה הלכה או מנהג או חידוש, שאלו אותו והוא השיב: "בתוספתא פלונית או ברש"י פלוני". מדרגה היא שזכה לה הן מחמת טהרת לבו והן מפני שהשכינה שרתה עליו מאחר שלא נתן לשום דבר להכנס אליו, אף לא שום מחשבה של קנאה תאוה וכבוד.

דרך אמונה בחרתי

עוד נקודה שאפשר ללמוד ממנו: היתה לו **אמונה חזקה מאוד בכל מאמר חז"ל ובכל מה שקיבל מרבותיו. אמונתו היתה עד הסוף – אם כך כתוב, זוהי המציאות, ואין שום דבר שיכול לערער על זה. ובאמונתו זו היה מרפא חולים ופוקד עקרות.** וצריך להבין: מאין נובעת אמונה זו? הן כולם יודעים ומכירים מאמר חז"ל "אין הדליקה באה אלא בעבור חילול שבת", מדוע רק אצלו הדבר נתפס כמציאות ממשית? התשובה היא כי **כשאינו לו לאדם עוד דברים במוחו חוץ מהתורה, כל דבר מקבל אצלו את מקומו הראוי לו.**

ונבאר בדרך משל, האדם מחתן את בנו ומכין 'מזרח' גדול כי יש לו כמה וכמה אנשים שהוא רוצה לכבדם. יש לו את רב קהילתו, יש לו את החברותא שכבר לומד אתו עשר שנים והוא תלמיד חכם גדול, ועוד יש לו איזה שכן שהוא אדם חשוב, וכן יש כמה עסקנים הכמהים למעט כבוד ואין לו ברירה אלא להושיבם בשולחן המזרח. והנה בעת השמחה הוא עומד ומחשב איך להושיב את כולם במקומם הראוי להם, כי אם יושיב את

דעתו שמה שכתוב בשו"ע שיש בו משום עין הרע - יש בו משום עין הרע, ומה שאין כתוב בשו"ע - סמכינן על ה'חזון-איש'.

רוח הקודש במעונו

פלא והפלא הוא איך התגלגלו מפתחו אותות ומופתים לאלפים. פעמים הרבה כשבאו להזכיר אצלו אחד שעל-פי דברי הרופאים מקננת בו מחלה קשה, היה מבטל זאת במחי יד. וכן היה פעמים הרבה שבאו אליו חשוכי בנים ואמר שכבר נושעו. וכפי שאמר, כן היה.

הנה סיפר לנו עכשיו אחד מה שראו עיניו איך שנכנסו אל הגר"ח שורה של ילדים בזה אחר זה והושיטו לו את ידיהם לברכת שלום. לפתע, כשהגיע תורו של אחד הילדים, עצר אותו ואמר בפנים זורחות: "אה! א כהן! ברך אותי". כך יש עובדות בלי סוף. נתקיים בו באותו גאון וצדיק מאמר התנא: "כל הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה". ומה נפלא הוא לראות שכשיש השראת השכינה על האדם כולם מכירים בזה, וכל מי שמכיר במציאות ה', יודע שהוא צריך להגיע הנה וליתן את הכבוד האחרון למי שלא היה לו שום שייכות לתאוות ויצה"ר.

ובכן **מוטל עלינו עכ"פ להתחיל להידבק במדות אלו** כדי שלכל הפחות הבזיונות שלנו יתמעטו קצת כשנגיע לבית דין של מעלה. וזאת **הן להפסיק להתעניין כל-כך** בשטויות והבלים **ולהתחיל להתעניין יותר ויותר בדברי תורה**, וכך לפנות יותר מקום במוחנו כדי שהקב"ה יוכל להשרות בו שכינתו. והן

פעל ישועות באמונתו

הנה רבים המה האנשים שמתחבטים בחקירות ודרישות מתי ההשתדלות רצויה ומתי אינה רצויה, אך כל זה מפני שהם חיים כאן בעולם הזה. הגר"ח לא היה חי כאן ולא היו לו שום ספיקות. ברור היה אצלו כשמש בצהריים שאין שום דבר אחר שיכול לעזור - "תכתוב ספר ותיוושע בפרי בטן". ראו נא כמה מעידים שנושעו באופן זה לאחר שנים רבות שהיו חשוכי בנים. וגם כאשר השואל היה טוען שאינו יודע לכתוב ספר, היה עומד על שלו בטכסו עצה יחד עמו איך בכל זאת יוכל לכתוב ספר. פעם אמר לאחד: "מאז אני מתקשה למה המשנה ברורה פסק בכל מקום כפי שפסק ולא כדעות האחרות; תכתוב על זה ספר ותזכה בפרי בבטן". הלה חיבר ספר והוליד בן, חיבר עוד ספר והוליד עוד בן. וכך זכה לבנים במספר הספרים שחיבר.

"תגדל זקן ותיוושע". כמה היה הדבר בוער לו! אומר היה שה'חזון איש' לא היה יכול לסבול את מי שמגלח את זקנו. הדבר היה פשוט אצלו כמציאות מוחלטת - "אם תגדל זקן - תיוושע; אם לא תגדל - לא תיוושע. הבחירה נתונה כעת בידך".

כך ראיתי מביאים שפעם אמרו להגר"ח בשם ה'חזון איש' שאין העין הרע שולטת בבני-ברק ושאל אותו הגר"א מן שלפי זה יתכן שיש להתיר לאב ובנו לעלות לתורה בזה אחר זה בבני-ברק. השיב על זה הגר"ח שמדברי השו"ע אין לזוז כמלא נימה. אמר הגר"א מן שהבין

ולכן די היה לו באמירת שני מזמורי תהלים. אמנם אף אנחנו יודעים מה כוחה של תפילה, אבל איננו חיים עם זה. הוא היה חי עם זה.

הביטו וראו איך כולם נקבצו ובאו אל הלוויה מכל קצווי הארץ ומכל העדות והחוגים, אף גם מקרב אלה שאינם שומרים תו"מ. מה הפשט בזה? הרי לא היה לו שום מעמד! היה לו רק את הסטנדר והגמרא. למה באו? הרי אין אפילו את מי לכבד! אין מותג, אין קהילה, אין חסידות. יש רק דבר אחד – יהודי שהיה דבוק בהשי"ת, יהודי שהיה חי עם האמת. ובכן, **כל פעם שאדם יחזק אצלו את השוית' ה' לנגדי תמיד ואת הידיעה שכל הדברים האחרים הם שטויות והבלים, ויתנתק מהם, ובמקומם יוסיף בלימוד התורה, בתמימות ובאמונה במאמרי חז"ל, הוא יביא השראת השכינה בעולם.** הן זוהי חובת השעה לחזור בתשובה בחרטה על העבר וקבלה על העתיד, כי זהו עיקר ההתאבלות וכמו שאמר **קהלת** (ו, ב): "טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית משתה", כי בבית אבל נזכר האדם איזה דברים הוא צריך לחטוף בזה העולם.

יהי רצון שהגאון המנוח יהיה למליץ יושר לנו ולכל בית ישראל ובקרוב ממש ניוושע בישועת עולמים ונשמח יחד בבנין בית המקדש אמן.

לנצל את מדותנו שהקב"ה נתן לנו לעבודתו יתברך בין בכמות ובין באיכות. וכן ענין האמונה במאמרי חז"ל – גם אם אין האדם נמצא במדרגת אותו גאון, עכ"פ יאמין באמיתות מאמרי חז"ל.

אמונתו בכוח התפילה

אברך אחד סיפר לי דבר נפלא: הוא עמד פעם בכותל המערבי והתפלל והנה זיכו לו משמיא לראות את הגר"ח קנייבסקי שהגיע גם-כן לכותל. הוא ראה את הגר"ח יוצא מרכבו, ניגש לכותל, אומר שני מזמורי תהלים ושב לרכבו העושה את דרכו חזרה לבני-ברק. שאל האברך את המקורבים לפשר הדבר. הסבירו לו: יש יהודי אחד שאירע לו אסון כאשר שיכל שנים מילדיו ועוד שני ילדים נחלו והגר"ח הבטיח לו שיתפלל בעבורו, ובשביל לקיים את הבטחתו, הוא הגיע הנה מבני-ברק כדי להתפלל עליו במקום שלא זזה ממנה שכינה.

שח לי העד הנאמן: אנחנו מאחר שאיננו מאמינים מספיק בכוח התפילה ובאפסיותן של כל ההשתדלויות הגשמיות, אנו צריכים לומר את כל ספר התהלים ארבעים יום (על-ידי ארבעים אנשים) כדי להרגיש שפעלנו משהו בתפילתנו. אך אצל הגר"ח הדבר היה פשוט שאין שום דבר שיכול להועיל חוץ מתפילה

נדבת ידידינו הר"ר שמואל פנחס טעננענבוים הי"ו
לרגל שמחת החאלקה לבניו התאומים ני"ו

יום שני פרשת שמיני - י"ח אדר ב' ה'תשפ"ב

הדרך להגיע להתמדת התורה

לאור כח התמדתו של הגר"ח קנייבסקי זצ"ל

בשמחת התורה ולכבדה. הרי אמרו (אבות פ"ו מ"ג) הלומד מחבירו [פרק אחד או הלכה אחת או פסוק אחד או דבור אחד, אפילו] אות אחת צריך לנהוג בו כבוד, ומה נעשה **אל התורה בעצמה אשר מלמדת אותנו תמיד איך לעבוד את ה'.** ומה הכבוד אל התורה? להגות בה יומם ולילה.

פירושו של דבר: **כשהאדם מתמיד בתורה, הוא מבטא במעשיו שהוא מחשיב את התורה, כי כשהאדם מחשיב איזה דבר, הוא מקדיש לו מזמנו כדי להכירו על בוריו.** ולהיפך, כשהאדם מתעלם מהתורה, הוא מגלה דעתו שאינו רוחש לה כבוד ח"ו.

הכבוד יוצר את החיבור

ונבאר יותר: לכאורה צריך להבין מה הענין לכבד את מי שלימדו תורה? הרי תמיד דיברו חז"ל בגנות הכבוד ואמרו שהוא מוציא את האדם מן העולם! התשובה היא כי באמת פירוש תיבת 'כבוד' הוא - **להכיר בערך וחשיבות הדבר.** אלא שיש פעולות שונות שהאדם יכול לעשות אשר יזכירו לו את חשיבות

כבודה של תורה

כלל ישראל איבד כפי הנראה את המתמיד הגדול ביותר של הדור. אכן כשהאדם שומע על מדרגותיו הגבוהות בהתמדה, קשה לו ללמוד ממנו למעשה, כי הוא רואה את עצמו רחוק מאוד ממדרגות כאלה. אמנם עבודת האדם בעת כזאת היא **שיבקש ללמוד את מדת ההתמדה באופן שיתקדם בענין ההתמדה ולו במעט.** אנשים סבורים שהמתמיד הוא מי שנולד מתמיד. והאמת שהתמדה היא **עבודת ה'.** האדם צריך לנצל את זמנו בלימוד התורה. הרי כתוב דברים חמורים מאוד על ביטול תורה, ואמנם אין מדברים על זה הרבה, כי הרבה אינם מוצאים עצה איך להנצל מזה ומעדיפים להתעלם. אבל זוהי האמת; **ביטול תורה הוא דבר חמור מאוד,** ואם כן **כל יהודי מחויב ללמוד את סוגית ההתמדה ובעיקר לחפש עצות איך להשתפר בזה מעט.**

אף אנו ננסה ללמוד קצת את הסוגיא ולבקש עצות בדבר. הנה ב'שפת אמת' (סוכות תרס"ד) כתב: **מאוד צריכין לשמוח**

פעולות להראות שהספר תורה הוא הרב והוא התלמיד. וכמו כן **כשהוא קם בפני רבו** ביראת הכבוד, הוא **מביע בזה שהוא רבו ועכשיו הוא יכול לקבל ממנו התורה**. כך **הכבוד מועיל לאדם, להתחבר אל הטוב שבתורה ולומדיה, וכיון שהוא מתחבר אליהם, הוא נעשה כמקבל מהם וזוכה לאותו טוב**.

לא תוכל להתעלם

ומה הוא היפך נתינת הכבוד? היפך נתינת הכבוד הוא הבזיון, **ואחד מאופני הבזיון המובהקים הוא ההתעלמות**. כשהאדם מתעלם, הוא מגלה דעתו שאינו מכיר בערך הענין ואין לך בזיון גדול מזה. ולמשל, גדול הדור נכנס לבית המדרש אחוזו שרעפים, ניגש אל ארון הספרים ומתחיל לחפש איזה ספר, ובאותו זמן עומד שם אחד ליד ארון הספרים וצוחק עם חבריו ומספר להם את חדשות העולם. אם הלה ממשיך להתעסק בשלו תוך התעלמות מוחלטת מגדול הדור העומד לצדו, הרי הוא מבזה אותו אע"פ שאינו אומר לו כלום, ועוד הוא מגלה דעתו שמעולם לא הבין מה זה גדול ומה זה קטן, מה חשוב ומה אינו חשוב¹.

הדבר. כשמוציאים ספר תורה מארון הקדוש, צריך לקום ולעמוד. אי-אפשר להמשיך לשבת, הספר תורה הולך! וכמו-כן צריך לגשת ולנשקו. וכן מכבדים כל דבר שבקדושה לפני עינינו, בית כנסת, ספרים, וכן הלאה. אמור מעתה: הפעולות שהאדם עושה, נועדו אך ורק להזכיר לו עצמו את מעלת בית כנסת, מעלת ספר תורה וחשיבות תלמיד חכם, ויש לו בזה תועלת גדולה, **כי כשיכיר בערך הדבר, יתחבר יותר לחלק הטוב שבו**.

נבאר שוב: למה בכלל נחוץ לו לאדם להכיר את חשיבות הספר תורה או התלמיד חכם? כי כשאין האדם מכיר את חשיבותם, הוא מובדל ומנותק מן התורה, וממילא אין לו שייכות אליה ואינו יכול לקבל ממנה. מאידך, **כשהאדם קם ממקומו כשמוציאים ספר תורה מן הארון או כשתלמיד חכם נכנס לבית הכנסת, הרי הוא מזכיר לעצמו מה חשוב באמת ומה הוא הבל הבלים. והתועלת בזה היא לא רק מה שמעכשיו יחיה יותר עם האמת, אלא גם מפני שבוה הוא נעשה כמקבל מהספר תורה**. כשהאדם קם בפני הספר תורה ומנשקו, **הוא נעשה מקבל מהתורה, שהרי הוא עושה בזה**

ד. במאמר המוסגר: זה מה שעורכי העיתונים עושים על-ידי הכותרות הראשיות שהם עושים באותיות של קידוש לבנה, הם מקבעים במוחותיהם של הקוראים מה חשוב ביותר ומה אינו חשוב כל-כך ויכול להדחות לעמודים האחרונים של העיתון. זוהי הסיבה שנחוץ כל-כך לכל מפלגה להוציא עיתון משלה, כי רק כך תוכל לקבע על-פי דעתה במוחותיהם של נאמניה מה חשוב ומה אינו חשוב. סוף דבר, כל הקוראים עיתונים או שואבים את ידיעותיהם בעניני חדשות העולם ממקור מסוים, מחלחל להם במוחם שאדם פלוני הוא אדם גדול מאוד בעוד אדם פלוני אינו כלום, או כמו כן - ענין זה חשוב מאוד מאוד, וענין פלוני אינו חשוב כל-כך, וכך הולכים מוחותיהם של הקוראים ומתעקמים על-פי עקמימותם של עורכי החדשות אשר מלמדים אותם השכם והערב ממה מקבלים וממה אין מקבלים, למי יש יראת הכבוד ולמי אין, מאיזה דברים צוחקים ומאיזה דברים אסור להתלוצץ וכן הלאה.

שהוא יודע ומבין כי הם חיינו ואורך ימינו, ולכן הוא מפתח בלבו רצון וחשק לעסוק עוד ועוד בחכמת התורה, בקדושתה ובדבקותה, ואז הוא נעשה לה כתלמיד.

אל תאמר לכשאפנה אשנה

הנה ידועים דברי הרמב"ם (הלכות ת"ת פ"ג ה"ז): שמא תאמר עד שאקבץ ממון אחזור ואקרא, עד שאקנה מה שאני צריך ואפנה מעסקי ואחזור ואקרא, אם תעלה מחשבה זו על לבך אין אתה זוכה לכתרה של תורה לעולם, אלא עשה תורתך קבע ומלאכתך עראי ולא תאמר לכשאפנה אשנה שמא לא תפנה. ומקורו בדברי התנא (אבות פ"ב מ"ד).

והנה ההבנה הפשוטה היא שהאדם תמיד יהיו לו טרדות, ולכן אם יאמר: "אני עסוק עכשיו בדבר נחוץ מאוד; כשאסיים, אתיישב ללמוד", לעולם לא יסיים ולעולם לא יתפנה ללמוד. אך יש בזה הבנה יותר עמוקה, וכפי שמדויק מלשון הרמב"ם "אין אתה זוכה לכתרה של תורה", שאין עיקר הדבר שלא ימצא זמן ללימוד התורה, אלא **עיקר הדבר שהיות שאינו יכול להחליט בלבו שהוא מזלזל בצרכיו האישיים ומכבד את התורה על פני כל דבר אחר, לא יוכל לזכות לכתרה של תורה**, כלומר: לא יוכל להיחשב לה כתלמיד. ואף אם יצויר שימצא כל יום זמן ללימוד התורה (מה שבוודאי לא יקרה) לאחר סידור כל עסקיו, מכל מקום לא ייחשב כתלמיד משום שהוא אומר לעצמו במוחו: "תחילה לכל אני צריך לסדר את כל העניינים

זוהי אחת הסיבות למה חמורה כל-כך **ההתעצלות בהספידו של תלמיד חכם אשר כתוב עליה דברים חמורים**, כי **כשמשתרש במוח האדם שיש דברים יותר חשובים מההתדבקות בתורה, הרי הוא חי בשקר ומקבל מן השקר והוא עצמו נעשה מרכבה לשקר**.

עלבונה של תורה

ובחזרה לענייננו: כשהאדם מתעלם מן התורה, הוא נחשב כמבזה אותה ח"ו, וממילא אינו יכול להחשב לה כתלמיד. ולהיפך, **כשהאדם עוסק בתורה והוגה בה יומם ולילה, הרי לפני הכל הוא משים לבו אליה ומכבדה**.

ובדרך משל, אם האדם יושב עם הגמרא בבית המדרש, ומתחת לגמרא הוא מחזיק חוברת של פרסומות ומעיין בה (ומראה פנים כאילו הוא בודק את זמני היום המופיעים בעמוד החיצוני). הנה הוא דומה למי שאדם גדול עומד לפניו ורוצה לדבר אתו, אך הוא מתעלם ממנו ואינו מסתכל עליו - שימתין! ובינתיים הוא מדבר עם פלוני ועם פלוני... הלא בוודאי הוא נחשב כמזלזל בתורה הקדושה, ואם כן סימן הוא שאינו מכיר בערך התורה ואינו מחובר אליה, ואם כן הוא בוודאי הולך ומתדרדר לשאול תחתית שהרי הוא חי בשקר.

זה מה שה'שפת אמת' אומר לנו: **הכבוד הגדול שהאדם יכול לעשות בשביל התורה, הוא לעסוק בה**. הוא הולך עם התורה, מענין אותו תורה, הוא רוצה לדעת מה יש לה לומר לו. **זהו הכבוד הגדול ביותר, כי זה מוכיח עליו**

אשר כל חייו תלויים בתורה הקדושה, כי לכן הוא יוצא מכליו בכבודו את התורה משוש חייו.

כבודם של ספרי הקודש

ואמנם לכבוד התורה יש אופנים רבים. אחד מהאופנים הוא לקום כשהתלמיד חכם נכנס לבית המדרש, עוד אופן הוא שלא להתעצל בהספדו של ת"ח, ועוד אופן יש לעמוד בפני ס"ת ולנשקו וכן הלאה. ובזה יש לציין שהגר"ח קנייבסקי זצ"ל הגם שהיה ישן מעט מאוד, שהרי היה ניעור כל לילה בחצות ולומד על-פי סדרי לימודו עד זמן התפילה, היה מקפיד מאוד עד יומו האחרון, גם כשתקפתו שינה, שלא להרדם בשום אופן על הגמרא, אלא צריכים היו לקחתו ולהשכיבו במיטתו. אכן כן, כבוד הספר! חס ושלום לחטוף עליו תנומה. וכך היה הדבר בולט אצל רבים מהצדיקים שנזהרו בכבוד ספרי הלימוד עד מאוד והתייחסו אליהם בהערכה מרובה.

כך מסופר על הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זיע"א שארון הספרים בביתו היה מכוסה בדלתות עשויות עץ ולא בדלתות זכוכית כמקובל, מפני שהקפיד שיהיו הספרים מכוסים בהיותם מונחים בארון כספר התורה המונח בארון וחשש לדעת האומרים שאין הזכוכית השקופה נחשבת ככיסוי. וכשהיה מוציא איזה ספר מארון הספרים, היה מקפיד שלא להוציא שום דיבור מפיו מאז הוצאת הספר ועד להחזרתו למקומו בארון וסגירת הדלת החסומה אחריו.

האישיים, כי הם נחוצים לי באמת. אמנם התורה גם כן נחוצה מאוד, אבל היא באה רק לאחר סידור כל צרכי האישיים". אדם כזה יש לו החלטה בלבו שרק אם יישאר לו פנאי לאחר סידור כל צרכיו האישיים, רק אז ילמד תורה, ואם כן הרי הוא כמזלזל בתורה הקדושה, וכאומר: "איני תלמידה של התורה; יש לי רבנים אחרים".

כתרה של תורה

היוצא לנו הן מדברי השפת אמת' והן מדברי הרמב"ם, שהרוצה לקנות תורה כל אחד לפי מדרגתו, ולזכות לכתרה של תורה או אפילו רק ליהלום אחד מכתרה, צריך הוא ליתן כבוד לתורה. דבר נחוץ הוא מאוד כי בלי זה אין האדם נחשב כתלמיד, ומי שאינו תלמיד, אינו מקבל כלום. בחור בישיבה שמצייר את צורת המגיד שיעור תוך כדי מסירת השיעור ומעביר את הציור ליושבים לצדו, אינו קונה כלום ממנו. גם אם יישב אצלו עשר שנים לא יקנה ממנו כלום, שהרי לא נפתח לבו כלל שיוכל להכנס בו משהו. כך הוא ממש בענין התורה - מי שאינו נותן כבוד לתורה, סימן הוא שאינו מוכן להיות לה כתלמיד, שהרי אינו מוכן לבטל את דעתו בפני דעתה ואינו מוכן לשים את אזנו כאפרכסת ולשמוע - "אם כך כתוב בתורה, כך אני רוצה לעשות; אם בתורה כתוב שאיני צודק, איני רוצה להמשיך בדרכי אפילו רגע אחד". ולהיפך, כשהאדם נותן כבוד לתורה, סימן הוא שהוא מבין שהוא איש קטן וחסר דעת

נכנס לחדר הראשון אשר ארון הספרים עומד שם, ומתחיל לעשות שטותים. הוא אינו עובר על שום איסור, אף לא על איסור דרבנן או על מנהג, אך הוא מתחיל לבדוק את ה'נייעס'. הוא מסתכל פה ומסתכל שם ומחפש עוד נייעס ועוד נייעס. הנה איש זה מתעלם מהתורה ונחשב ח"ו כמזלזל בכבודה, שהרי חדשות רבות יש בארון הספרים - אתה יודע כמה נייעס יש בשפת אמת על פרשת שמיני ובשאר הספרים! והרי כל הספרים מודפסים היום באותיות מאירות עינים ובתוספת מראה מקומות וציונים, וכולם מונחים בארון, אך אותך כל אלה לא מעניינים. אותך מעניין רק מה שנעשה לפני שעה קצרה בקצה האחר של העולם. הלא מדובר בזלזול נורא!

חידושה של תורה

ובכן אם יבין האדם שאסור לו לזלזל כל-כך בכבוד התורה, בהכרח יתחיל להתעניין בחידושי התורה, וכשיתקדם בזה, כל התורה כולה תתחיל לעניין אותו. יעניין אותו תוספתא, יעניין אותו ספרי, יעניין אותו איזה ר"ש במסכת דמאי שמצא בו חידוש שלא היה ידוע לו. לשם הגיעו גדולי התורה. כל הספרים הנמצאים בארון בלי יוצא מן הכלל עוררו אצלם את כל החושים משל מצאו מרגליות יקרות המעשירות את בעליהם, ומשם הגיעו גם לזוהר ולכל תורת הקבלה.

אך אנשים כערכנו צריכים עכ"פ להתחיל מהספרים שבאמת מעניינים אותם. האדם אינו זוכר אפילו - "הרי רבע

כל פעם שחלף ליד שולחן שהיה מונח עליו ספר, היה פותח את הספר ומעיין בו כמה רגעים ורק אז היה ממשיך בדרכו, וכבר ידעו הגבאים שצריך לפנות את השולחנות מכל הספרים, כי אחרת יקח להם זמן רב עד שיבואו למחוז חפצם. והיינו ממש כיסוד האמור - אחרת התעלמת מהספר.

דברים אלה מסייעים לאדם להיחשב

כתלמיד של התורה הקדושה, ואז הוא קונה ממנה. ועל זה נתבאר לעיל שגם ענין ההתמדה שייך לסוגיא זו, כי מי שאינו לומד, או אינו לומד מספיק, או עושה דברים רבים אחרים שקודמים אצלו בחשיבותם, הרי הוא מתעלם מהתורה ומבזה אותה לפי ערכה, כי הכלל בביוש הוא שהכל לפי המבייש והמתבייש, ומאחר שכל חיות האדם תלויה בתורה, כשהאדם בא ואומר: "כבר למדתי היום", לפי ערכה של התורה, הוא נחשב כמתעלם - "זה נקרא שלמדת?!".

אכן זה מטיל פחד, שהרי אין לזה גבול, כמה שילמד האדם לא יהיה מספיק, וכמה שיתנהג עמה ביראת הכבוד, לא יכיר עדיין באמת בערכה. אך עכ"פ צריך להתעורר קצת ולהבין שצריך להוסיף בלימוד התורה.

גלגל הוא החוזר

והאמת שנתנית הכבוד לתורה מסייעת להתמדה. זה הולך בשני הכיוונים - ההתמדה היא נתנית כבוד לתורה, ונתנית כבוד לתורה, מסייעת להתמדה. דוגמא לדבר: האדם נכנס לביתו לאחר יום ארוך של עבודה, הוא

התורה - האדם מתחיל מנושא שמעניין אותו והוא רוצה לדעת אותו היטב, וזה יוביל אותו לעוד נושאים עד שלא יהיו שום נושא בתורה שלא יעניין אותו.

התמדה גוררת התמדה

וכעת לעוד נקודה: הגה"צ רבי דוב יפה זצ"ל אמר בשם ה'חזון איש': "יותר קל ללמוד ח"י שעות ביום מללמוד שש שעות בלבד". כמה נפלאה היא אמרה זו! כשהאדם לומד רק שש שעות ובשאר הזמן הוא עוסק בעניני חולין, הוא שרוי במלחמה תמידית, להתרחק ולחזור, להתרחק ולחזור. מה שאין כן כשאין לו לאדם רק התורה הזאת, כי הוא אינו צריך אינו שרוי במלחמה כלל. הוא יסד זאת על המאמר "אם תעזבני יום יומיים אעזבך". כשהאדם משקיע את עצמו מעט בהבלי העולם הזה, הם מרחיקים אותו הרבה מעניני התורה ועבודת ה'.

נמצאת אומר: התמדה גוררת התמדה וביטול זמן גורר ביטול זמן. ונמצא שכל אחד לפי דרגתו אם יפסיק לבטל את זמנו אפילו במעט, מיד ישיג מזה תוצאה מעבר להשתדלותו, ולמשל אם יוסיף חמש דקות בלימוד התורה, לא חמש דקות בלבד יהיה לו, אלא עשר...

ליגמר איניש והדר ליסבר

כעת נעסוק בעוד נקודה אחת נחוצה: ידוע שבצעירותו של הגר"ח קנייבסקי רבים זלזלו בו, הם סברו שאין לו חשיבה עמוקה ושאינו בעל מחדש, שהרי למד הכל בבקיאות ולא בעיון, וממש צחקו

שעה לפני שחזרת לביתך הסתפקת בשאלה בהלכה ולא מצאת לה תשובה, וכי אין מעניין אותך לפתוח עכשיו את המשנה ברורה ולבדוק מה ההלכה?! עד כדי כך?!. אם האדם יכול לשבת יום יום ליד ארון הספרים בביתו ולהתעסק בזוטות במקום להגות בספריו, סימן הוא שאין התורה מעניינת אותו, ואם כן נחשב לו הדבר כמזלזל ח"ו בכבודה.

האדם טוען: "מה אעשה שאין לי חשק ללמוד?". שיחשוב מה יכול לעורר אצלו ענין ויתחיל ממנו, שיחפש בכל ארון הספרים שיש לו בביתו איזה ספר מעניין אותו ויעיין בוה. הרי בתורה יש כל-כך הרבה נושאים קלים להבנה...

בכל אופן, האדם יכול לעורר את התעניינותו בתורה על-ידי שיבין שאם כל השטויות מעניינים אותו והתורה אינה מעניינת אותו, הרי הוא מבזה ומבייש את התורה ח"ו.

כך מעידים על הגר"ח קנייבסקי זצ"ל אשר ידוע שהיה לומד כל יום בין שאר סדריו זוהר ועץ חיים, שבתחילה לא היתה לו תוכנית ללמוד אותם, אלא כשחיבר את ספרו "קרית מלך" על הרמב"ם הוצרך לדעת מראי מקומות והבין שבשביל כך הוא צריך ללמוד גם את הזוהר ועץ חיים. זוהי דרכו של מי שהתורה מעניינת אותו - הוא עובר מדבר לדבר ובסוף כל התורה כולה בידו.

הן יכולים לראות זאת גם אצל אלו שקוראים נייעס (להבדיל) שסקרנותם גורמת להם לשוטט עוד ועוד ולעבור מענין לענין בלי מעצור. כך הוא בענין

בורח למקומות אחרים. כשהמוח שקוע יכול האדם לשבת ארבע שעות ואף יותר. זוהי המציאות. כוח הריכוז מאסף את כל החושים של האדם, וכשכל החושים אסופים בפונדק אחד, אין הוא רוצה לעזוב. **גם בלימוד התורה, הסיבה שפתאום רוצה הלומד לסגור את הגמרא היא מפני שמוחו ברח לו ואין לו כוח לחזור.** ואמנם עבודת האדם היא להחזירו, כי מה נעשה שמוחנו בורח תמיד וצריך להחזירו שוב ושוב ונקבל על זה שכר רב.

עצה להנצל מעצלות המוח

אך יחד עם כן צריך להבין שאפשר לעשות פעולות אשר יועילו למוח להיות נוכח ולא לברוח, ואחת מהן היא להחליט לקנות עוד ועוד בלי להתעצל, וכל פעם שמתעוררת איזו קושיא שאינה נפתרת במהרה, רושמים אותה כדי שיוכלו לעיין בה אח"כ. עצה זו עצה נפלאה היא להנצל מעצלות המוח, כי כך היא המציאות - מי שיש לו הספק, אינו נובל בעצלות המוח, לעומת מי שאין לו הספק שנוכל לראות אותו יושב ומעיין במאה מראי מקומות ומבלה את זמנו במשך כמה שעות על אוצר החכמה וחושב שהוא לומד ברציפות.

הספק פירושו שהאדם יודע - "כך וכך דפים אני צריך לסיים היום", כי אז מוחו מצטמצם בידעו שהוא מחויב ללמוד דפים אלו, להבינם ולסיימם, וממילא אין מוחו בורח למקומות אחרים אלא דוהר קדימה. "יש לי קושיא? נו! אחפש לו פתרון מהיר, וכשאראה שאיני מוצא, לא

ממנו. אח"כ כשראו את חיבוריו המקיפים את כל התורה כולה בשליטה עצומה ובהבנה מופלאה, באו לבקש את סליחתו. אכן הדבר ברור שהיה לו מהלך אחר מכל בני גילו ומהלכו היה מיוסד על הוראת חז"ל "ליגמר איניש והדר ליסבר". אחד אמר לי שראה מכתב מראש הישיבה בלומז'ה שם רשומים שלושה שנבחנו על שלוש הבבות בעל-פה, היו אלה הגאון רבי יצחק דז'מיטרובסקי, הגר"ח קנייבסקי, ועוד אחד. אכן לומד היה בהתמדה עצומה וקונה עוד ועוד מסכתות, אלא שזה היה בדרך של בקיאות כאמור.

ברם יש בזה נקודה שרבים טועים בה, כשהאדם לומד באופן שעוצר ואינו ממשיך הלאה עד שאינו מקשה את כל הקושיות האפשריות, פעמים הרבה זה נובע מעצלות המוח אשר גוררת אחריה עוד עצלות וגורמת לחוסר התמדה. מדובר בנקודה רגישה כי בוודאי צריך האדם להבין היטב את מה שהוא לומד. אך השאלה היא מה עושה האדם כשאינו מבין או כשהוא מרגיש שהמוח נהנה מהתעכבותו בבחינת 'פה אשב כי אויטיה', הרי זה מה שמביא את האדם לעצלות חולנית והורסת את התמדתו.

אם נתבונן נראה שכאשר מוח האדם שקוע לגמרי באיזה ענין, אינו רוצה לעזוב אותו. מתי רוצה האדם לעזוב את הענין? רק כשמוחו כבר אינו שקוע בו, כי אז קשה לו לחזור ולהכנס בו. מסיבה זו אין אנשים יכולים לשבת יותר מדי זמן בדרשות שאינן מורכבות מסיפורים מרתקים, כי מוחם אינו נמצא שם אלא

יכול לעשות לעצמו הספק, ולמשל, האדם יכול לקבל על עצמו לומר כל יום מזמור אחד בתהלים או ללמוד שתי משניות. אמנם ההספק הגדול ביותר שאדם קיבל על עצמו בשנים האחרונות היה זה של הגר"ח קנייבסקי, אבל כמו כן יכול כל אחד לקבל על עצמו לפי מדרגתו. הרי רואים שאותם שקיבלו על עצמם ללמוד דף גמרא בכל יום חוק ולא יעבור, שאם עומדים בהספקם ולא מאבדים אף יום במשך שבע וחצי שנים, הם מרגישים בעלי מסירות נפש ממש, וכשרואים את הספקו של הגר"ח מבינים שמדובר בליצנות. ולדאבון לב איך אנו נראים? אפילו ללמוד דף ביום איננו מצליחים, הטרדות מונעות אותנו גם מדבר קטן זה. ומציאות זו תגרום שבסוף לא נוכל אפילו לעשות קביעות של משנה אחת ליום, כי היא גורמת לעוד ועוד חסר בשעבוד המוח.

המציאות היא שמי שהוא עקשן נורא ועושה הכל כדי לגמור את הספקו, מן השמים מספיקין בידו, מספיקין בידו ללמוד וללמד לשמור ולעשות, וכפי שראו אצל הגר"ח שהספיק גם ללמד באופן מבהיל. בקבלו מה'חזון איש' שאפשר לצאת חובת ללמד על-ידי כתיבת חיבורים, הסתפק בכתיבת חיבוריו ונמנע מלמסור שיעורים. אך בערוב ימיו קיבל על עצמו במקום לכתוב חיבורים לענות בקצרה לכל השאלות שיפנו אליו כי הרגיש שבאופן זה הוא מלמד יותר גדול.

זהו מה שכתוב באותה משנה: הלומד על מנת ללמוד משנה אחת ביום, מספיקין

תהיה לי ברירה ואצטרך להמשיך הלאה, ואולי אגלה שמהמשך דברי הגמרא היא מתיישבת".

אכן מפורסם מאוד שהגר"ח קנייבסקי השתמש במהלך זה כל ימי חייו. הוא הכין לעצמו הספקים למעלה מדרך הטבע, למעלה מדרך הטבע ממש, כאשר בכל שנה ושנה היה מסיים את כל התורה כולה. ואולי זה המופת הגדול ביותר שלו, איך שהצליח לעמוד בהספקים כאלה. הוא היה מכנה את הספקיו בשם 'חובות' בהחדירו ללבו שאינו יכול להמשיך הלאה ליום הבא לפני שהוא מסיים את הספקיו.

זוהי מעלת העושה לעצמו הספקים **שמוחו משתעבד להספקיו ואינו יכול לברוח, וכשאינו בורח, האדם נהנה ממה שלומד, וכשהוא נהנה, הוא נעשה מתמיד יותר גדול. ההספק ההביאה אצלו את ההתמדה, וההתמדה את אהבת התורה ואת כוח החידוש.** בסוף הוא חידש הרבה והגיע לכל הקושיות והתירוצים, ואדרבא, זה הגיע אצלו בדרך הנכונה.

מהלך זה שהאדם מתיישב על דיבור אחד בתוספות ולא אכפת לו להשאר שם במשך ששה שבועות ולהתפלפל עם החברותא, מביא אותו לעצלות המוח ועצלות זו בוודאי משפיעה על התמדתו. כשיש לאדם הספק שהוא מחויב לעמוד בו, מוחו משתעבד והוא נעשה מתמיד ובעל ריכוז.

מספיקין בידו

והלא דבר הוא שכל אחד יכול לעשותו, כי כל אחד במקום שהוא נמצא

**לעשות לעצמו הספק שהוא מעבר
לכוחותיו הטבעיים ויוכל לעמוד בהם
כל שיוותר על כל שאר הדברים. וכאמור,
כשהאדם יעשה כן, הוא ייהפך לבעל
ריכוז וזה יעשה אותו למתמיד גדול.
עצה פשוטה ונפלאה היא שיעשה לעצמו
הספקים, ומעת לעת הספקיו יעלו
ויעלו, וכשיעשה כן עם ביטול נכון
להקב"ה, מובטח לו שיספיקו בידו...**

בידו ללמוד משנה אחת ביום. הלומד על
מנת ללמוד דף גמרא ביום, מספיקים בידו
ללמוד דף גמרא ביום. הלומד על מנת
ללמד מספיקין בידו ללמוד וללמד לשמור
ולעשות. הכל לפי גישת האדם אל התורה
ולפי מידת רצינותו.

הגר"ח הוא רבן של כל הדור כולו
בענין זה. הוא חידש לנו שהאדם יכול

יום שלישי פרשת שמיני - י"ט אדר ב' תשע"ט

מידת החכם להודות על האמת

לך להקל בשעיר ראש חודש שהוא קדשי דורות".

הודה ולא בוש לומר לא שמעתי

ומה כתוב לאחר מכן? "וישמע משה וייטב בעיניו" (שם פסוק כ). לא דבר קל הוא לאדם להודות לבר פלוגתא שלו לאחר שהרים עליו קול שאון. אך משה רבינו ע"ה הודה על אתר, וכלשון רש"י: "הודה ולא בוש לומר לא שמעתי".

והנה מקור דברי רש"י הוא במסכת זבחים (ס) ושם הנוסח הוא: "הודה ולא בוש משה לומר לא שמעתי, אלא אמר שמעתי ושכחתי". הוי אומר: יכול היה בקל להציל עצמו מן הבושה על-ידי שהיה אומר שלא שמע מאת ה' לחלק בין קדשי שעה לקדשי דורות, אך לא עשה כן אלא אמר שמעתי ושכחתי.

ויותר מזה איתא בתרגום ירושלמי: כיון ששמע משה תשובת אהרן, מיד **הוציא כרוז בכל מחנה ישראל** ואמר: אני הוא שנתעלמה ממני הלכה ואהרן אחי לימדני אותה. לא אחז משה רבינו בשעה שכזו בפלך השתיקה כמנהג העולם שמודים בשפה רפה ועוברים לעיסוקים אחרים, אלא הפיץ קול במחנה שידעו כולם שטעה והנה הוא חוזר בו מטעותו.

החכם לא יחוש מן הניצחון

והנה במסכת אבות איתא (פ"ה מ"ז):

ואת שעיר החטאת דרוש דרש משה

כתוב בפרשתנו שבראש חודש ניסן, שהיה שמיני למילואים, הוקרבו שלשה שעירי חטאת, שעיר נחשון, שעירו של שמיני למילואים ושעיר ראש חודש. שרפו אהרן ובניו שעיר חטאת אחד ולא אכלוהו, ויקצוף עליהם משה.

וזה לשון הכתובים: ואת שעיר החטאת דרש דרש משה והנה שורף, ויקצוף על אלעזר ועל איתמר בני אהרן הנותרים לאמר, מדוע לא אכלתם את החטאת במקום הקודש כי קודש קדשים היא ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה לכפר עליהם לפני ה', הן לא הובא את דמה אל הקודש פנימה אכול תאכלו אותה בקודש כאשר צויתי, וידבר אהרן אל משה, הן היום הקריבו את חטאתם ואת עולתם לפני ה' ותקראנה אותי כאלה, ואכלתי חטאת היום הייטב בעיני ה' (ויקרא י, טז-יט).

במסכת זבחים (קא, א) נאמרו שתי דרכים לבאר המשא ומתן בין משה לאהרן ובניו, אך רש"י כאן נקט כאותה האומרת שמחמת אנינות שרפוה, שהרי היו באנינות באותו יום מחמת פטירת נדב ואביהוא. אכן טענת משה היתה כי אעפ"כ היה להם לאכול מחמת גזירת הכתוב, ואהרן השיב לנגדו: "אם שמעת בשני השעירים האחרים, שהם קדשי שעה, שאנו מצווים לאכול באנינות, אין

וכן פירש שם "הרע"ב": ומודה על האמת - ואע"פ שיכול להעמיד את דבריו על ידי טענות שבידו. וכן מצינו במשה, כשסלקו אהרן ואמר לו, אם שמעת בקדשי שעה אין לך להקל בקדשי דורות, וישמע משה וייטב בעיניו, הודה ולא בוש לומר לא שמעתי, אלא שמעתי ושכחתי.

שינויא דחיקא לא משנינן לך

והנה מדברי רבינו יונה למדנו כי מעלת החכם המודה על האמת היא רק כשיש לו דרך להימלט שם ולהתחמק על ידי כן מן האמת, אך הוא בוחר שלא להימלט שם אלא ללכת עם האמת, וכפי שנהגו האמוראים, כדאיתא במסכת ב"ק (קו, א) שאמורא אחד אמר לחבירו: "יכילנא לשנויי לך רישא חוץ לבית דין, וסיפא בבית דין, מיהו שינויא דחיקא לא משנינן לך". אבל אם תפסוהו בקלקלתו ואין לו שום דרך להציל את עורו, אין בזה שום מעלה במה שהוא מודה על האמת.

הגאון ירד מן הבימה

מעשה באבי תנועת המוסר הגאון רבי ישראל סאלאנטער זצ"ל, שפעם הקשה לו תלמיד אחד קושיא עצומה באמצע שיעורו אשר הפריכה את כל הפלפול שבנה. הרהר הגאון דקות אחדות ומיד הודה שטעה במהלך לימודו וכי כל פלפולו ירד לטמיון. הפסיק את שיעורו וירד מן הבימה.

לאחר מכן פנה הגאון לתלמידיו ואמר: האמינו לי שבשעה שהמקשן הקשה את

"שבעה דברים בגולם ושבעה בחכם, חכם אינו מדבר בפני מי שהוא גדול ממנו בחכמה, ואינו נכנס לתוך דברי חבריו, ואינו נבהל להשיב, שואל כענין ומשיב כהלכה, ואומר על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, ועל מה שלא שמע אומר לא שמעתי, ומודה על האמת, וחילופיהן בגולם". ולכאורה דברי התנא צריכים ביאור, כי אם אמנם הששה הראשונים שייכים לחכם דווקא, השביעי שהוא ההודאה על האמת, מה לו ולחכם? לכאורה יותר היה נכון לשייכו לאיש האמת מאשר לאיש החכם!

ופירש "רבינו יונה": "החכם גם כי יחכם לידע להשיב מרוב טענותיו ושכל דבריו, ויכול לסתור טענת חברו כי לא נחכם כמוהו, אעפ"כ לא יעשה כן אם יראה לו כי האמת עמו, אך יודה לדבריו ולא יחוש מן הניצחון, ואדרבה כבוד הוא אליו, כי היא מדה נאה ומקובלת, אך הגולם לא יחשוב בזה והדבר הוא אליו לביזיון כשהוא מנוצח".

הגולם הוא מי שעדיין לא נגמר שכלו כענין "גולמי כלי מתכות", ולכן אין הוא יכול לסבול שמנצחים אותו, כי הוא מרגיש בלבו שיש לו ערך רק כאשר הוא מנצח אחרים, אבל אם הוא מנוצח אינו שוה מאומה. והחכם הוא מי שהגיע לכלל גרות בשכלו ובמחשבתו, כי איש כזה רוצה בכל מאודו לקנות חכמה עוד ועוד ורק האמת עומדת לנגד עיניו, ולכן גם אם יחלוק עם חברו בדבר הלכה, כיון שיתוודע שטעה בידעתו או בשיקול דעתו, מיד יודה לו ועוד יתן לו הודיה על שהעמידו על האמת.

זו כן טעה בהלכות אחרות. אך משה רבינו דחק כל החשבונות הצדה והלך עם האמת עד הסוף. לא הסתפק במה שהודה על האמת, אלא אף הודיע קבל עם ועדה שטעה ושהוא חוזר בו מטעותו.

לימדנו משה רבינו בהנהגתו, שגם אם עומדים על כף המאזניים שמירת כבוד התורה וכוח ההשפעה וכו', שהם דברים אמתיים לכשעצמם, כל שבצד השני עומדת האמת בכבודה ובעצמה, רצון ה' הוא להניח את כל החשבונות וללכת אך ורק עם האמת האמתית.

אין המטרה מקדשת את האמצעים

ועוד זאת למדנו מהנהגתו של משה רבינו דבר נחוץ מאוד, כי הנה בימינו השתרש הביטוי: "המטרה מקדשת את האמצעים", כלומר אם האדם יש לו מטרה והוא יודע שהיא מטרה אמיתית, הוא רשאי להגיע אליה גם בדרכים עקלקלות. אולם גדולי התורה מהדורות הקודמים כבר העידו שביטוי זה חדר אלינו מאומות העולם ואין מקומו בקרב בני ישראל. **כי התורה מלמדת אותנו שאין המטרה מקדשת את האמצעים.** גם אם האדם יודע ששמירת כבוד התורה הוא מטרה אמיתית שיש לעמול להגיע אליה בכל עוז, אין הוא רשאי בשום פנים ואופן לחתור אליה לא על-ידי שקרים שלמים ואף לא על-ידי חצאי שקרים, אלא הוא חייב הוא להגיע אליה על-ידי אמצעים כשרים וראויים בלבד.

וכן פירש הרה"ק הרבי ר' **בונים מפשיסחא** זיע"א את הפסוק "צדק צדק תרדוף": **כשתרדוף אחר האמת, תרדוף**

קושייתו **עלו לי ברעיוני חמש דרכים לפירוקה**, ואילו הייתי מציע אותן בפניכם הייתם מקבלים אותן בנפש חפצה. אך **בלבי הרגשתי שאין דרכים אלו נכונות וכי הצדק עם המקשן.** מלחמה עזה היתה לי, כאשר היצר בא לפתותני להציע את הדרכים לפירוק הקושיא בפניכם, באמרו: "וכי כבוד התורה אינו כלום אצלך? הלא אם תודה לתלמידך תשים עצמך לביזיון ולמשיסה ותאבד את כל השפעתך שיש לך על התלמידים!" קשה היתה לי המערכה, אך בסוף אמרתי לעצמי: **"ישראל! הלא אתה לומד מוסר! נקוט במידת החכם שמודה על האמת וחדל מן השקר!"** כך עשיתי וירדתי מן הבימה".

החכם בורח מן התירוצים

למדנו מסיפור זה, שלפעמים לא זו בלבד שיש לו לאדם תירוצים דחוקים ליישב בהם את שיטתו כדי שתעלה בקנה אחד עם המציאות או עם ספרי הפוסקים, אלא עוד יש לו תירוצים מדוע הוא מחויב להישאר איתן בעמדתו ולא להודות על האמת, כגון כדי שלא לאבד את השפעתו וכדי שלא לגרום חילול כבוד התורה ועוד כהנה וכהנה. **והחכם בורח כל עוד נפשו בו מכל אותם תירוצים**, אלא מודיע שטעה ויורד מן הבימה.

והאמת שאף משה רבינו ע"ה היה יכול להשתמש מן ההודאה על האמת על-ידי חשבונות אלו, שהרי בקל היה יכול לבוא בטענה שאם יודה בטעותו, יהרהרו עליו בני ישראל ויאמרו שכפי שטעה בהלכה

מה תענו לאחר מאה שנה ליושב מרומים?

הגאון המפורסם **מהרש"ם מברעזאן** זצ"ל סיפר מעשה ששמע ממורו ורבו הגאון רבי יואל אשכנזי זצ"ל אב"ד זלאטשוב: כשהיה הגאון רבי יעקב לורברבוים זצ"ל, בעל "**חוות דעת**", רב בליסא, באו אליו פעם שני אנשים אחים וספרו בפניו את גורלם המר. סיפרו לו בעיניים דומעות כי זה עתה היה להם דין תורה עם איש נכבד ותקיף באחת הערים הסמוכות, והרב יחד עם הדיינים קיפחו את משפטם והרשיעו אותם שלא כדין. "נותרנו בעירום ובחוסר כל" - בכו האחים - "ואם נקבל עלינו את הפסק-דין המעוות, נצטרך לסובב את בתי העיירות ולקבץ נדבות או לחילופין לקפוץ יחד עם בני משפחותינו לים".

לבו של הגאון מליסא נכמר בקרבו למראה האחים השבורים. השיב להם הגאון: "סעו לביתכם לשלום והיו מוכנים לקריאתי. אך אחת אבקש ממכם, שאם אגלה שהפסק-דין מבוסס על האמת, תצייתו לו ואני אשתדל לסייע לכם כדי שלא תתמוטטו". האחים הניחו את הפסק-דין על השולחן ועזבו את ביתו. הגאון עיין בפסק הדין וגילה שהצדק עם האחים; פסק הדין מעוות. שלח הגאון את אחד מתלמידיו להשיג לו עגלה ויצא לדרך כדי להיפגש עם הרב, מוציא הפסק.

בהיכנסו לבית הרב, מצא את הדיינים

אחריה באמצעות האמת, כלומר באמצעות דרכים אמתיות ולא באמצעות שקרים ומעשים פסולים.

הדר אוקים אמורא עליה ודרש

כך נהג משה רבינו ע"ה וכך נהגו כל החכמים במשך כל הדורות, וכמו שמצאנו פעמים הרבה בש"ס על רבא ועל עוד אמוראים: "הדר אוקים אמורא עליה ודרש, דברים שאמרתי לפניכם טעות הן בידי". לא אמר לתלמידיו בשפה המשתמעת לשני פנים: "רצוני להוסיף לכם על מה שאמרתי אתמול", או "רצוני לתקן את מה שאמרתי אתמול". אלא אסף את תלמידיו והעמיד עליו המתורגמן שיכריז את דבריו בקול, ואז אמר בקול צלול וברור: "דברים שאמרתי לפניכם טעות הן בידי".

וראה זה לשונו של ה"נחלת שבעה"^ה (סי' מט) לאחר שכתב פסק ערוך בענין אחד בהלכות שטרות: ואחר שעיינתי היטב בסייעתא דשמיא ראיתי שטעיתי, לכן אודה ולא אבוש דלא עדיפנא מרבא פרק התינוקות (נדה סח, א) ובפרק המוצא תפילין (עירובין קד, א) הדר אוקים רבא אמורא עליה ודרש "דברים שאמרתי לפניכם טעות הן בידי". וכן בפרק במה בהמה (שבת סג, ב) "כי סליק רב דימי לנהרדעא, שלח להו, דברים שאמרתי לפניכם טעות הן בידי וכו'", ועתה על ידי קושיא זו נתעוררתי בס"ד אל האמת והכי פירושו..."

ה. על הלכות שטרות - להגאון רבי שמואל הלוי סג"ל ז"ל תלמיד רבינו הג"ט.

שישובו האנשים ויעמדו לפניכם לדין ותפסקו להם דין אמת".

כשסיים מהרש"ם מברעזאן לספר את סיפורו, אמר: "בכל פעם שאני יושב ודן, נזכר אני באותה מעשה וחיל ורעדה יאחזני".

א עקשן איז ערגער פון א משומד

פעם היה איזה רב שטעה בהוראה ולא רצה להודות בכך. ככל שניסו להעמידו על טעותו, כך התבצר בעמדתו והתעקש להישאר עמה. אמר לו **מהרש"ם מברעזאן**: "הנביאים הרבו לדרוש הסירו לב העקוב, כי **העקשנות היא העבירה הגדולה ביותר, מפני שהיא מטמטמת את הלב והשכל**, וכל העבירות באות לאדם מצד עקשנותו, ואין בין תאוה מתועבת לבין עקשנות ולא כלום. לא לחינם אומרים: **"א עקשן איז ערגער פון א משומד"** [עקשן גרוע יותר ממשומד].

תפירתם של רבותינו לעדי עד

עוד סיפור נפלא אודות הודאה על האמת מסופר על מהרש"ם מזרעזאן זיע"א וזו צורתה: כשהחלה להתפרסם ספרי **"שדי חמד"**, יצירת המופת של הגאון **רבי חיים חזקיהו מדיני** זצ"ל, בשנת תרנ"א-תרנ"ב, היו כמה רבנים שסירבו לכתוב את שם הספר כצורתו **"שדי חמד"**, מפני שהוא מזכיר אחד משמותיו של הקב"ה. הללו העדיפו לקרוא אותה בשם **"שדה חמד"** עם ה"א במקום יו"ד. אחד הרבנים אפילו שיגר שני מכתבים למחבר, בהם הוא ביקש

יושבים לצדו. כראותם את הגאון, נבהלו מביקורו הפתאומי וננערו ממקומם. הוציא הגאון את הפסק-דין מכיסו ואמר להם: **"באתי להראות לכם כי טעיתם בדין ועליכם לחזור ולדון כהלכה"**. כשזקפו הרב והדיינים את עיניהם, הוסיף הגאון ואמר: **"חלילה לכם לגרום שבעלי הדין המיואשים יבכו כל ימיהם במר נפשם על פסק-דין שאינו נכון לפי ההלכה"**.

פניהם של הרב והדיינים חוורו, אך הגאון הסביר להם פנים והוסיף: **"אין אדם בעולם שאינו טועה; אפילו משה רבינו עליו השלום טעה. כעת הזדרזתי לבוא אליכם כדי להציל אתכם ממכשול חמור, ואין לכם להתבייש על כך, שהרי **הרשב"א** (סי' אלף קיח) כתב בפשיטות: חותכין דינו היום ושומעין דבריו למחר אם מביא ראיות לסתור את הדין"**.

הרב התבייש להודות בטעותו והתחיל להתפלפל עם הגאון, קרא הגאון ואמר: **"כל זאת אמרתם לי, אבל מה תענו לאחר מאה שנה ליושב במרומים? כמה גדולים דברי חז"ל שאמרו שאין אדם רואה חובה לעצמו (כתובות קה, ב). אני אומר לכם שכל הפלפולים שלכם הם הבל וריק ואין בפסק הדין שלכם שמץ של אמת. שמעו נא דבריו המזעזעים כל לב של מורי הקדוש **רבי משולם איגרא**: לפעמים נוגע דבר המשפט לפיקוח נפש, והדיין שאינו נזהר בדין, מאבד נפשות ממש ומתחייב בנפשו"**.

"אין לי פנאי לשמוע את טענותיכם ולהשיב עליהן" - אמר להם הגאון בתקיפות - **"אבל לא אזוז מכאן עד**

התיישב המהרש"ם והכין מכתב להרב ריטער המתחיל ב"מזמור לתודה", **בו הודה לו על הערתו.**

אחד מתלמידי המהרש"ם מספר, שברצונו להוציא כל טינה ועצב מלב רבו, הראה לו שגיאה **בחידושי הרשב"ץ** למסכת כתובות (קג, א). בגמרא מובאת ברייתא המתחילה בנוסח זה: "בשעת פטירתו של רבי, אמר לבני אני צריך, נכנסו בניו אצלו"..." הרשב"ץ על אתר התקשה במה שהברייתא מתחילה בלשון יחיד - "לבני", ומסתיימת בלשון רבים - "נכנסו בניו", ונזקק לביאור ארוך כדי ליישב את קושייתו. והנה כל בר-בי-רב מבין שיש לנקד "לְבָנֵי" ולא "לְבָנֵי", כך שאין שום משמעות לקושיא.

הגיב על כך רבינו: "פלא, פלא. אם הרשב"ץ טעה, גם לי יש זכות לטעות. האדם עלול לטעות **ואשרי למי שמודה על האמת בזה ובכא.** מובטחני שאם היה אי-מי מודיע לרשב"ץ שטעה, היה ממהר להודות בטעותו ולתקנה. **תפארתם של רבותינו לעדי עד,** היא במה שאמרו לתלמידיהם - **הדברים שאמרתם לכם, טעות הם בידי.**"

התלמיד הציע לרבינו שיכתוב להרב ריטער שגם רבינו הרשב"ץ טעה, אמר לו רבינו: "חס-וחלילה! להצטדק בטעות מאחד מגדולי רבותינו?! והרי אף אם אעשה זאת, הטעות שלי עדיין במקומה תהא עומדת".!

ממנו להמר את השם מ"שדי" ל"שדה". כמענה למערערים, הדפיס המחבר בעל "שדי חמד" קונטרס שלם בשם "**באר בשדי**", שם הוכיח שאין שום איסור על-פי ההלכה בקריאת השם "שדי חמד". בקונטרסו הדפיס המחבר מכתבים רבים מגדולי דורו שהצדיקו את דעתו. אחד מהמכתבים המופיעים שם הוא של המהרש"ם. בין הסברות מצרף המהרש"ם את דעת הסוברים שהדפוס אינו נחשב "כתב" ואין בו קדושה. הוא מביא לכך סימוכין מתשובת הרוקח (סימן רפ). את מכתבו הוא חותם בשורה הבאה: "גם אני מסכים עם כבודו שאין בזה שום חשש כלל ודברי המערער בטליו".

בשנת עת"ר קיבל המהרש"ם מכתב מהרב ד"ר דוב אריה ריטער ז"ל, רבה של רוטרדם שבהולנד, בו העיר לו כי שגגה יצאה מלפניו, שהרי בעל הרוקח, רבינו אליעזר מגרמייזא, חי מאות שנים לפני המצאת הדפוס על-ידי יוהאן גוטנברג. הזדמן אז אצל המהרש"ם איזה רב שבא לקבל ממנו סמיכה, וזה המליץ לו להמתיק את טעותו ולהשיב להרב ריטער שלמייטב זכרונו נשמטו בהדפסת מכתבו כמה שורות.

הביט המהרש"ם בעיניו ואמר לו בקול תקיף: "את מי אנצח? את האמת?! טעיתי וחלילה לי להציל את כבודי על-ידי שקר! **מי שאינו מודה על האמת, אינו מאמין באלוקי אמת.**" במקום זאת

1. להגאון רבי שמחה בונים כהנא רפפורט זצ"ל אב"ד וואלערשטיין ובונא שבאשכנז.

2. אמנם לגופו של ענין אין קושייתו של הרב ריטער קושיא. שהרי המעיין בתשובתו של הרוקח יראה שאכן דן באותיות דפוס באופן שהיה נוהג בימיו. הרב ריטער ז"ל סמך על הטעות הרווחת שהאדון יוהאן

כלי מחזיק חכמה

עכ"פ בכל מקום שנפנה, נראה שגדולי התורה האמתיים אשר למדו תורה לשם שמים בקדושה ובטהרה, הודו על האמת ללא כחל ושרק וזה כבודם ותפארתם. וכפי שלימדנו התנא באבות אין ההודאה על האמת מידה ככל המידות, אלא היא כלי המחזיק חכמה, כי מי שאינו מודה על האמת אינו יכול לקנות חכמה, שהרי הוא חושש על כבודו יותר מאשר על האמת, ורק מי שיכול להודות על האמת נותנים לו חכמה מן השמים בלי גבול ומידה.

אין לחשוש מן ההודאה על האמת

מִרְן הַחֲזוֹן אִישׁ זצ"ל היה ידוע כמי שאינו חושש מלפסוק בשאלות של פיקוח נפש. אמר על כך הגאון רבי יעקב קמינצקי"ז צ"ל: רבים חוששים מלפסוק בשאלות של פיקוח נפש מפני שהם חוששים שמא יטעו ויצטרכו להודות על האמת ולא יוכלו אז לסבול את הבזיון ממה שיכלו לטעות בשאלות חמורות כאלו. אבל החזון איש אינו חושש מבזיון זה, כי האמת נר לרגליו, וכשיצטרך להודות על האמת, יודה ויהי מה.

גוטנברג המציא את חכמת הדפוס, ואינו כן אלא גוטנברג תיקן ושכלל חכמה שכבר הומצא בשנת ד' תתד בסין.

ח. מגדולי חכמי ליטא ואמריקה, ראש ישיבת תורה ודעת.

יום רביעי פרשת שמיני - כ' אדר ב' תשע"ט

הדרכים להגיע למידת המודה על האמת

מעשה אבות סימן לבנים

והנה אנו רואים דבר נפלא מאוד, והוא שמלבד מה שהתנא כבר הודיענו במסכת אבות שמידת החכם להודות על האמת [וכמו שלמדנו אתמול], הוא חוזר ומלמד ענין זה במסכת עדויות בעת עסקו בהלכות שבאו חכמים להעיד כל אחד על שמועתו, ללמדנו שאין לנו להתעקש על שיטתנו כשיבא אחד וימסור מסורת מפי רבו השונה מסברתינו.

ואף גם זאת נלמד לדידן, שאם נרצה להחדיר מידה זו אצל בנינו ותלמידינו, לא נוכל להסתפק בזה שנדבר בפניהם במשלים ובמליצות לתאר בפניהם את גודל מעלת המודה על האמת, אלא יחד עם כן נצטרך להראות להם "מעשה רב", דהיינו שכל פעם שנטעה בדיבורנו, נעמוד בגאון ובעוז ונאמר בפה מלא: "טעיתי ואני חוזר בי", וכמו שהראונו חז"ל בהביאם האי עובדא של "אבות העולם" שלא עמדו על דבריהם.

כמה פעמים יש שהאב נטפל לבנו לחנכו והוא שואג עליו בקול על איזה מעשה שהוא מייחס לו, והנה לאחר זמן מה נודע לו שלא עשה מאומה ונטפל עליו לשווא. הניסיון של האב שלא להודות אז על האמת גדול מאוד, שהרי הוא חושש פן יהיה ללעג ולשנינה ופן יצחק עליו בנו ויאבד את מוראו ממנו. אך האמת היא שזו הזדמנות פז עבור

אבות העולם לא עמדו על דבריהם

במסכת עדויות (פ"א מ"ג) איתא: "הלל אומר מלוא הין מים שאובין פוסלין המקוה... ושמאי אומר תשעה קבין, וחכמים אומרים לא כדברי זה ולא כדברי זה אלא עד שבאו שני גרדיים (אורגי בגדים) משער האשפות שבירושלים והעידו משום שמעיה ואבטליון שלושת לוגין מים שאובין פוסלין את המקוה וקיימו חכמים את דבריהם". ומיד לאחר מכן איתא (משנה ד): **"ולמה מזכירין את דברי שמאי והלל לבטלה? ללמד לדורות הבאים שלא יהא אדם עומד על דבריו, שהרי אבות העולם לא עמדו על דבריהם!"**

ופירשו המפרשים: אבות העולם אלו הלל ושמאי, שהרי לא עמדו על דעתם, כי הגם שבתחילה שיטה אחרת היתה עמהם, כיון ששמעו שיטה אחרת בשם שמעיה ואבטליון, ביטלו את דעתם בפניה.

האריכה המשנה להביא גם את השיטות הדחויית, הגם שבדרך כלל היא שונה בלשון קצרה כמאמר חז"ל (פסחים ג, ב) "לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה", וכל זה כדי ללמד אותנו דרך **להודות על האמת ושלא להתעקש על דעתנו**, כפי שהלל ושמאי לא התעקשו בדבריהם, אלא הכניעו את עצמם בפני האמת.

ולא נצטרך למחוק שם שמים על המים: "תנו רבנן, אומר לפני דברים של הגדה ומעשים שאירעו בכתובים הראשונים, כגון (איוב טו, יח): 'אשר חכמים יגידו ולא כחדו מאבותם', יהודה הודה ולא בוש, מה היה סופו? **נחל חיי העולם הבא. ראובן הודה ולא בוש, מה היה סופו? נחל חיי העולם הבא.** ומה שכרן? מה שכרן?! כדקא אמרינן! אלא **מה שכרן בעולם הזה? להם לברם נתנה הארץ** ולא עבר זר בתוכם". פירוש: **ראובן זכה שנטל חלק ונחלה בארץ לפני כולם, ויהודה זכה למלכות, שניתנה רק לבני יהודה,** ולא לזרים.

נתבונן היטב ונראה שכל אדירי התורה מהדורות הקודמים, אשר פסקיהם נפוצו לכל קצווי תבל ואשר לאורם אנו הולכים עד ימינו אנו, היו אנשים שהודו על האמת ללא כחל ושרק. הללו עלו והצליחו בעולם הזה וגם ירשו עולם הבא. לא זו בלבד שלא הפסידו אף פעם מהודאתם, אלא עוד העריצו אותם יותר ויותר מחמת כן.

שקר אין לו רגליים

מסופר שפעם שאלו את הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זיע"א מדוע המשכילים הצליחו להקים בווארשא בניינים מרהיבים ביופיים, מגדלים הפורחים באוויר, ואילו החרדים לדבר ה' לא הצליחו להקים בניינים כאלו עבור מוסדות התורה. השיב בזה הלשון: "הם עמלו להגיע אל השקר על-ידי האמת והחרדים עמלו להגיע אל האמת על-ידי השקר". נתכוון לומר: המשכילים, כיון

האב להודות על האמת ולהתנצל בפני בנו על טעותו! כי על ידי כן יחנך אותו בדרך הטובה ביותר להודות על האמת.

עצה טובה קא משמע לן

ואולם עצה טובה קא משמע לן למי שאינו רוצה להכניס את עצמו לידי ניסיון, שבתחילה כשהוא מביע את דעתו, לא יביע אותה באופן נמרץ, אלא יאמר שכך נראה לו, או שכך קיבל מרבותיו, או שכך נוהגים אצל אבותיו, כי אז אם יתגלה לו שהאמת אינו כמותו, יוקל לו לחזור בו ולא ירגיש כאילו נוטלים ממנו אבר שהנשמה תלויה בו. ובמילים אחרות: לא יכניס את עצמו למצב של התנצחות, כי אז שיטתו תיעשה כחלק ממהותו וכשיגלה שאין האמת אתו ירגיש בכך ביזיון גדול, אלא יביע את דעתו בהכנעה וענווה ויזכור שכל אחד יכול לטעות.

על כן יאמר המושלים בואו חשבון

והנה הדרך לשכנע את עצמנו שנודה על טעותנו ולא נבוש, הוא על-ידי שנתבונן במעשה אבות ונלמד מהם שגם אם בתחילה קשה לו לאדם להודות על האמת, מכל מקום כשמורה על האמת הוא מרוויח בכפל כפליים בזה ובבא.

וכן איתא מפורש במסכת סוטה (דף ג, ב), שזו הדרך לשכנע את האדם להודות על האמת, וכך איתא שם בענין סוטה שעומדים להשקותה במים המאררים ומדברים איתה קודם לכן שתודה בחטאה

מאידיך, הצדיקים ובני העלייה, קיבלו את מוכיחיהם בסבר פנים יפות, ולא זו בלבד שלא נטרו להם שנאה, אלא אף הודו להם בפה מלא, כי ידעו שעל ידי התוכחה הם מתקרבים יותר אל האמת, שהרי אין אדם רואה נגעי עצמו ולא תמיד הוא יכול לדעת מה עליו לתקן, וכשבא אחר ומבקר אותו ומגלה את פגמיו, יש לו הזדמנות לתקנם מעתה ולהתעלות יותר בעבודת ה'. אף להם היה קשה לשמוע ביקורת, אבל מרוב אהבת האמת שלהם, ששו אתה משוש ונתנו עליה שבח והודאה.

יכולים אף אנו להשתדל לנטוע ולצמיח בלבנו אהבת האמת בלי חשבונות של שכר כנגד הפסד ולהתעלות על ידי כן למדרגות רמות. ואמנם כתנאי קודם למעשה נזדקק לשם כך לנפש בריאה, כי אלו שחשים בשעה שמבקרים אותם כאילו הם מטים ליפול לארץ בלי שום חיות, לא יוכלו להתעלות בשום אופן בענין זה. אבל מי שנפשו בריאה, יוכל להחדיר בלבו אהבת האמת עד שיאהב את הביקורת ועכ"פ לא יבעט בה.

שפכי כמים לבך נוכח פני ה'

והנה אחת מהדרכים להחדיר בלבנו אהבת האמת היא התפילה, וכן נהגו הצדיקים בכל הדורות לשפוך דמעות כמים ולהתחנן בפני בוראם שיזכו לאהבת האמת, וכפי שהתפלל נעים זמירות ישראל: "דרך שקר הסר ממני ותורתך חנני" (תהילים קיט, כט). ומי שמתפלל על כך, ה' אלוקים בעזרו והוא זוכה להגיע לאהבת האמת.

שעמלו להגיע אל מטרתם שהיא גופא שקר, לא הוצרך היצר הרע לפתותם ללכת בדרכי שקר בדרך השגתה. מאידך, החרדים שכל מטרתם אמת, נטפל אליהם היצר הרע ופיתה אותם לחתור אליה בדרכי שקר, ועל ידי כן הוקשה להם להשיג את המטרה.

עכ"פ על-ידי שנתבונן במציאות זו, שכל ההולך בדרכי שקר ואינו יכול להודות בטעותו - מפסיד, ומאידיך כל ההולך בדרך האמת וכשטועה אומר שמעתי ושכחתי - משתכר, נוכל ללמד את עצמינו להודות על האמת בכל עת מצא.

הוכח לחכם ויאהבך

אמנם כן, כל זה טוב ויפה לאנשים פשוטים, כי הם באמת זקוקים לחשבונות של שכר והפסד כדי שיבואו להודות על האמת, אבל אנשים שמתעלים גבוה יותר, מחדירים בעצמם אהבת האמת עד שמרגישים שאין עונג יותר גדול מן ההליכה עם האמת. וכן שמענו הרבה על בני עלייה שרדפו תמיד אחר האמת מרוב אהבתם אותה.

וכאן אנו באים אל סוגיית הביקורת [קריטיק - criticism]. אנשים הרבה, כשמבקרים אותם (ויש הרבה בעולם שמומחיתם בפיהם לבקר אנשים ולמצוא בהם חסרונות) בענייני בין אדם למקום או בענייני בין אדם לחבירו, הם נפגעים עד עומק נשמתם ומתחילים להשתולל כילדים סוררים. כדי להסיר את הביקורת מעליהם, הם מזלזלים בפה או בלב את המבקר: "מי הוא זה ואיזהו אשר מלאו לבו לבקרני, והלא אין לו שכל בקדקדו".

המקור לאהבת ה', הכעס בא מן הקליפה הנאחזת במידת הגבורה, וכן הלאה. וכמו כן תאוות הניצוח בא מן הקליפה הנאחזת במידת הנצח, כי מידת הנצח היא המקור לניצוח השקר על-ידי האמת, והקליפה שלה היא המקור לניצוח האמת על-ידי השקר. ולכן **כשהאדם מזכך את עצמו בעיקר על-ידי לימוד התורה בקדושה ובטהרה**, הוא מסיר מעצמו בין השאר את הקליפה של מידת הניצוח ונשאר עם מידת הניצוח בטהרה, שהיא המקור לאהבת האמת כאמור.

עזרני לידע שהשקר רודף אותי

ואולם זאת יש לזכור שישנן מדרגות על גבי מדרגות במידת האמת, וכשהצדיקים ביקשו על האמת, כבר היו במדרגות נעלות מאוד. וכן איתא בספרן של צדיקים (מערכת טז אות ו): הרה"ק רבי יעקב יוסף מאוסטרהא^ט זיע"א אמר: **הבעש"ט הק' אמר על עצמו שהוא אומר רק את האמת**. הרה"ק רבי ברוך ממעז'יבוז זיע"א אמר על עצמו שאינו אומר שקר. אני גם זאת איני יכול לומר על עצמי, כי אני יודע שאני אומר שקר, אבל מעלה זו יש לי שאני יודע, לפחות, שאני אומר שקר. הוסיף על זה בנו הרה"ק רבי אברהם מקוניב' זיע"א: זהו הפירוש (תהלים קיט, פו) "שקר רדפוני עזרני" - דוד המלך ע"ה ביקש מאת ה': **עזרני נא שאדע כי השקר רודף אותי**.

מסופר על הרה"ק רבי אשר מסטאלין זיע"א, בנו של הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין זיע"א, שבהיותו פעם על ציונו של הבעש"ט הק' במעז'יבוז, אמר בכל כוחו תשעים פעמים "דרך שקר הסר ממני", ובפעם האחרונה יצא ממנו ספל מלא דם.

עוד איתא על הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זיע"א, שהזהיר את תלמידיו שיתפללו תמיד על אהבת האמת, כי האמת אינה כשאר צרכי האדם הנחוצים לו רק לשעתם, שהרי האמת נחוצה לו לאדם בכל עת ובכל שעה ובלעדיה ירמה את עצמו ולא ימצא ידיו ורגליו לא בבית המדרש ולא בביתו.

זיכוך החומר על-ידי לימוד התורה

דרך נוספת להגיע לאהבת האמת היא על-ידי זיכוך החומר, כי הנה הנשמה נמשכת מעצמה אל האמת, שהרי היא חלק אלו-ה ממעל וחותרו של הקב"ה אמת, אלא שהחומר עוטרף את הנשמה ומושך אותה אל השקר, ולכן ככל שהאדם ירבה לקלף מעצמו את החומר ולגלות את הנשמה, כך יוסיף לאהוב את האמת מחמת הנשמה שבקרבו.

ובלשון הקבלה: כל התאוות הרעות באות מן הקליפות הנאחזות במידות. ולמשל, האהבות האסורות באות מן הקליפה הנאחזת במידת החסד שהיא

ט. נכד הרה"ק רב ייבי מאוסטרהא זיע"א וחתן הרה"ק ר' שמחה בן הרה"ק ר' נחמן מהאראדענקא ואשתו פייגא נכדת הבעש"ט הק' זיע"א.

י. חתן ש"ב מרת חיה בת הרה"ק ר' נחמן מברסלב זיע"א.

משולבות אשה אלא אחותה, כי העניו האמתי אינו מחפש כלום מלבד האמת, ולכן הודה משה רבינו על טעותו ולא בוש לומר לא שמעתי, שהרי היה העניו מכל אדם אשר על הארץ. ונמצא לפי זה, שכאשר אנו מבקשים "ותן בלבנו הכנעה וענווה", אנו יכולים לכוון בתפילתנו גם על אהבת האמת.

מבואר שהצעד הראשון שהאדם צריך לעשות בדרכו אל האמת, כל אחד לפי מדרגתו, הוא לדעת תחילה שהשקר רודף אותו, ואז ילך מחיל אל חיל ויתקרב אל האמת יותר ויותר.

אמת מארץ תצמח

הצדיקים^א אמרו שהענווה והאמת

מדור אור החיים הק'

ערב שבת קודש פרשת שמיני - כ"ז ניסן ה'תשפ"א

חובת הזהירות מאכילת מאכלות אסורות אפילו בשוגג

דבר אשר ייכנס בגדר ספק שיקוף זה, ומה גם בזמנים אלו שנוהם האויר והארצות כולן יחד ואין לך גידולי קרקע שאין בהם מהשיקוף שומר נפשו ישמור את הדבר.

ומה נפלא הוא שהאוה"ח הק' נקט לשון זה "שומר נפשו ישמור את הדבר", כי כן מבואר בזה"ק שהפסוק (משלי כא, כג) "שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו", עולה גם על מאכלות אסורות, שהשומר את פיו שלא להכניס בו מאכלות אסורות, שומר מצרות נפשו.

עבודת הבעש"ט לתקן את השחיטה

והנה ידוע מה שהצדיקים אמרו שבספר האוה"ח הק' נמצאים כל יסודות הבעש"ט הק', ואכן ידוע שהבעש"ט ראה זאת כתפקיד לתקן את ענין המאכלות האסורות. הבעש"ט רצה ללמד את ישראל את מה ידגישו בעבודת ה', מה עיקר ומה טפל, מה חשוב ביותר ומה אינו חשוב כל-כך, אך ראה שיש מכשול גדול העומד לו לרועץ, כי הוא מטמטם את לבות בני האדם ומונע מהם להבחין

ולא תטמאו ונטמתם במ

אֶל תִּשְׁקְצוּ אֶת נַפְשֵׁיכֶם בְּכֹל הַשְּׂרֵץ הַשְּׂרֵץ וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם וְנִטְמַמְתֶּם בָּם (יא, מג), ובאוה"ח הק': ואמרו ולא תטמאו בהם, אולי שיכוין לומר שצריכין ישראל להזהר לבל יכנסו לפיהם אפילו בהיסח הדעת, כי ההפרש שבין השוגג למזיד במציאות זה כשוגג כמזיד (כלומר בתוצאה הסופית אין חילוק בין שוגג למזיד), כי התיעוב יעשה מעשהו בנפש אדם אפילו בהיסח הדעת, אלא שישתנה הפגם, במעשה מזיד תעשה נפשו שקץ, ובשוגג תטמא נפשו ותטמטם (כלומר, הגם שיש איזה הבדל ביניהם, כי האוכל מאכלות אסורות במזיד נעשית נפשו שקץ, מה שאין כן באוכל בשוגג. עם כל זה בנוגע לטמטום הלב אין חילוק ביניהם), והוא אמרו ולא תטמאו ונטמתם במ (היינו שתיזהרו שלא יטמטמו לבכם בשום אופן, אף לא על-ידי אכילת מאכלות אסורות בשוגג).

שומר נפשו ישמור את הדבר

ומסיים האוה"ח הק': וצריך האדם ליהזר בתוספת זהירות וזריזות בכל

השכל וחיות של האדם, ומי ששומר עצמו ממאכלות המותרות והאסור והטמא, נעשו דמיו צלולין וטהורין ויש לו לב טהור, והמוח והחיות שלו נעשה חיות טהורות להשיג אמיתית החיות שהוא אלקות של כל העולמות המחיה את כולם, ומי ששומר עצמו יותר ומקדש את אכילתו על פי דרכי ה' ותורתו, נעשה מזה בנין אב והוא השכל לכל רמ"ח איבריו ומתקדשים ומתטהרים. וכן להיפוך, חס ושלוש נעשה בנין אב שכל עכור ומעופש בדיעות זרות, וחיות שלו נעשה בחינת מת, והיא אבי אבות הטומאה לכולם, ורמ"ח איבריו נטמאים וטמא טמא יקרא לכל דבר, ונעלם ממנו אמיתת החיות שהוא אלקות של כל העולמות, ונטמא ונופל לדעות זרות ואלהים אחרים הם אלילים אלמים מתים וזבחי מתים יקראו להם. לכן התנאים והאמוראים ובעלי המדות וחכמי המשנה, הם שמרו נפשם שלא יתגאלו בפת בג המלך וביין משתיו, ולכן האירו אור שכלם והיה שורה עליהם רוח הקודש לפרש כל מאמר סתום בדת התורה הקדושה, כי שרתה עליהם כח א-לוה אשר הוא ואורייתא כולא חד, ואור נשמתם גם כן הוא חוט המשולש אשר לא ינתק לעולם ולעולמי עולמים. אבל אנשים הללו (המפסקים במקורותיהם של חז"ל) בודאי טמאים ונטמאו דמם, ומשם לבם ומוח שלהם נטמם במאכלות האסורות והטמאים, ולכך החיות שלהם נוטה למינות ואפיקורסות, ולא יוכלו לקבל מתיקות נופת צוף דברי מאמרינו הבנוים על פי שכל אלוקי עולם ומלך

בין עיקר לטפל, והוא ענין השחיטה שהיה זנוח מאוד באותה תקופה, הן ענין מומחיות השוחטים והן ענין כשרות הסכין, והן ענין טהרת השוחטים במקוה. כך מובא בספה"ק "בית אהרן" (בליקוטים) שזה היה אחד מהדברים העיקריים שהבעש"ט בא לתקן, וכך ידוע שהיה עובר ממקום למקום וממנה שוחטים חדשים. אף הוא עצמו היה אומר שהיצר הרע מצא לו עצה חדשה - במקום להלחם על כל דבר בנפרד, הוא נלחם על ענין השחיטה כדי להאכיל לכולם נבילות וטריפות ולטמטם את לבם ואז כולם נופלים ברשתו.

אף אתה הקהה את שיניו

וזה לשון הספה"ק "דגל מחנה אפרים" (פרשת עקב) על הפסוק "ומלתם את ערלת לבבכם וערפכם לא תקשו עוד": שמעתי מאדוני אבי זקני [הבעש"ט הק'] זללה"ה על מדינה אחת ששאלו במכתב להרמב"ם ז"ל על תחיית המתים לומר להם [מה מקורו] מן התורה, ומה שדרשו חז"ל בגמרא (סנהדרין ז, ב - צב, א) מן הפסוקים, אמרו שיש לדורשם באופן אחר, ולא רצה [הרמב"ם] להשיבם הוא בעצמו דבר, אך אמר לתלמידו ר' שמואל אבן תבון שהוא ישיבם.

וזה תוכן דבריו (של ר' שמואל אבן תבון בפקודת הרמב"ם) בקיצור נמרץ: על פי חכמת הטבע כי מכל מיני מאכל ומשקה נעשה דם, ומהדם יורד אל הכבד, ומהכבד עולה הברירות אל הלב, ומהלב יורד המובחר והדק אל המוח, ושם שורה

והייתם קדושים", וזה לשון האוה"ח הק': **פירוש, אם אתם מתקדשים, אני אקדש אתכם לבל יכנס לגופכם דבר שיקוץ, על דרך אומרם (חולין ה, ב) [בהמתן של צדיקים] אין הקב"ה מביא תקלה על ידן, וכל שכן צדיקים עצמן, והעמידו התוספות מאמר זה בדבר איסור הנכנס לגופו של אדם כי הקב"ה ישמרהו בזה.**

מבואר מדברי האוה"ח הק' שהמאמר "אין הקב"ה מביא תקלה על ידי צדיקים" עולה לא רק על הצדיק הגמור דוגמת רבי פנחס בן יאיר, אלא גם על כל אחד שמקדש את עצמו בעשיית גדרים וסייגים שלא יאכל מכל הבא ליד, כי אף הוא מסייעים לו מן השמים שלא ייכשל במאכלות אסורות אפילו בשוגג.

והסירותי מחלה מקרבך

ומה נפלאים דיבוריו שבספה"ק **"תשואות חן"**^{יב} (ליקוטים לפרשת משפטים): והנה לפעמים על-ידי מעשי האדם מוריד ניצוץ קודש למקום שפל עד שמפילו לתוך דבר איסור וקשה מאוד ההעלאה, ומצטרך האדם להיות נחלה ח"ו, שאז הותר לו לאכול דבר איסור ומוציא אז הניצוץ הקדוש (דומה הדבר למה שכתב ה'בני יששכר' שלפעמים סובבים מן השמים להפיל מאכל איסור לתוך מאכל היתר ולבטלו בתוכו, זאת בכדי שיוכלו לאכול אותו ולהעלות את הניצוצות הטמונים בו).

ומסיים בעל תשואות חן: ובזה באנו לביאור הפסוק "ועבדתם את ה' אלוהיכם

עליון, והואיל והעיוז פניהם ויצאו לחוץ, פתאום יבוא עליהם הכורת וכרות יכרתו אותם וכל אשר להם. וכך עלתה להם כי לא היו ימים מועטים עד אשר בא עליהם מלך גדול והרג אותם וביזז כל אשר להם. עד כאן תוכן דבריו (של הבעש"ט).

נורא נוראות! החכם הגדול הרמב"ם ז"ל הבין תיכף ומיד שאין לו מה להתווכח עם השואלים, כי ברור היה לו כשמש שלבם נטמטם בגלל מאכלות אסורות ולכן לא יועיל להם כלום כי לא יוכלו לקבל את מתיקות נופת צוף מאמרי חז"ל...

הבעש"ט הרי הגיע לעולם כדי לעורר את בני דורו ובני הדורות הבאים אחריו לקיים יסודות הדת שנשכחו מן הלב, אם זה מצות האמונה והבטחון, ואם זה חובת הביטול להקב"ה ולצדיקיו היראים וכהנה רבות, אך ידע שאם ימשיכו לאכול נבילות וטריפות ידבר מעתה ועד עולם וכל דיבוריו יפלו על אזניים ערלות, לכן הלך מעיר לעיר ומכפר לכפר והעמיד שוחטים יראים וכשרים כדי שיהיה למי לדבר.

והתקדשתם והייתם קדושים

ויסוד זה מבואר כאן בדברי האור החיים הק', וממשיך עוד האוה"ח הק' כלפי מי שישאל: "איך אוכל להזהר שלא להכשל במאכלות אסורות אפילו בשוגג? הרי אין הדבר מסור בידי!", שזהו מה שאמרה תורה בהמשך "והתקדשתם

יב. להרה"ק רבי גדליה מליניץ זי"ע, מתלמידי הבעש"ט הק' זי"ע.

ולהביאו לכלל דעת אך יפטמוהו במאכלות אסורות. לאחר שהוא מגיע למסקנא מבוססת היטב על מקורות רבים בהלכה שמותר למסרו למוסד בתנאי שיוציאוהו משם לפני שיגיע ל"ג שנים ויום אחד, הוא כותב כך: ומכל מקום העידו קדמונינו ז"ל שעל-ידי מאכלות אסורות בנערות מטמטם הלב ומוליד לו טבע רע, עדיין אני אומר מוטב שיהיה שוטה כל ימיו וכו'.

פחד פחדים! להלכה מותר, אבל מה יהיה לך מזה אם לבו יהיה מטומטם? עדיף שישאר שוטה כל ימיו...

ולדידן, יש שהאדם רוצה להקל לעצמו בחשבו שאף אחד אינו משים לב. יקח בחשבון שהקב"ה הבטיח "והתקדשתם והייתם קדושים" – אם ייזהר במה שנכנס לפיו, יום אחד ייפתחו לו מעיינות החכמה. הלא לאדם יש הרבה דברים המעכבים אותו מלקלוט את חכמת התורה, ותמיד צריך לקחת בחשבון ענין המאכלות האסורות. ואכן הצדיקים היו תמיד מרגישים. כשהיו אומרים להם על פלוני שמוחו נעול, אמרו: שיתחיל להחמיר בכשרות ומוחו ייפתח לרווחה...

וברך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה מקרבך", פירוש שתוציא על-ידי התורה כל הניצוצות אפילו ממקור הטומאה, ולא תצטרך לבוא לידי חולי ח"ו ליהנות מדבר איסור לצורך העלאת ניצוצות, כי על-ידי התורה יתוקן הכל.

האדמו"ר מסקווירא זיע"א סיפר שפעם חלה הרה"ק רבי יצחק מסקווירא זיע"א ברגליו והרופאים הציעו לו לשתות שמן דגים האסור בשתיה. השאלה נשלחה אל הפוסקים והללו השיבו פה אחד שמותר לו לשתותו לצורך רפואה מאחר שאינו כדרך הנאתו. אמר **האדמו"ר מראחמסריווקא-ארה"ב** שליט"א בשם חותנו שהוא יודע בבירור שלא הסתמך על תשובות הפוסקים ולא שתה את השמן, באמרו **שהוא מעדיף להעלות את הניצוצות על-ידי היגיעה בתורה, כי אינו רוצה בשום אופן לטמטם את לבו במאכלות אסורות.**

מוטב שיהיה שוטה כל ימיו

וכבר נמצא כן בשו"ת **חת"ס** (ח"א סי' אב) שנשאל בענין קטן שוטה אם מותר למסרו למוסד נכרי שבו יוכלו לרפאותו

מדור הילולא דצדיקיא

נלמד לזכות דוד בן פיגא ומשפחתו
פטרון מדור הילולא דצדיקיא

יום שלישי פרשת שמיני - י"ט אדר ב' ה'תשע"ט

הגה"ק רבי יהודה גרינוואלד זצ"ל אב"ד סאטמאר

נסתלק י"ט אדר תר"פ

באופן שיתקיים בכל אחד מהם לדבר במ
בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך
ובקומך.

אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן

על דרך זו פירש - כפי שהובא
בהקדמת המו"ל לשו"ת זכרון יהודה (חלק
ב) - מה שאומרים בהגדה של פסח: "חכם
מה הוא אומר? מה העדות והחוקים
והמשפטים אשר ציווה ה' אלוקינו אתכם,
ואף אתה אמור לו כהלכות הפסח אין
מפטירין אחר הפסח אפיקומן", ולכאורה
קשה כי מלשון החכם נראה ששאלתו היא
על כל חוקי התורה בכללם ובעל ההגדה
משיב לו רק במצוות הפסח?

אך הפירוש הוא שבעל ההגדה רצה
ללמד בזה סדר הלימוד של הרב עם
התלמיד, כי עיקר הטעם מה שאין
מפטירין אחר הפסח אפיקומן הלא הוא
מפני שאנו מקפידים שלא יפוג טעם

ולמדתם אותם את בניכם אלו התלמידים

רבינו נשא את בתו של רבי יוסף
יוזפא בנו של החתם סופר זיע"א ולא
הותיר אחריו ילדים. גישה אפוא מעט
מדיברותיו כדי ששפתותיו ידובבו בקבר.

בספרו "**שבט מיהודה**" (ח"ב דף רי)
כתב: אומרים אנו בק"ש "ולמדתם אותם
את בניכם לדבר במ בשבתך בביתך
ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך" (דברים
יא, יט) - פתח בלשון רבים "ולמדתם
אותם את בניכם, וסיים בלשון יחיד
"בשבתך בביתך וגו'" - אתמהא!

אך הפירוש הוא שהתורה באה להורות
לנו היאך ללמד את בנינו, אלו
התלמידים, תורה. ואמר **שתיה הלימוד
בבהירות גדולה כל-כך עד שכל אחד
מהתלמידים בבואו לביתו יוכל לשון
את תלמודו לבדו ולהכניס אותם כשיקוי
לעצמותיו. ולמדתם אותם את בניכם**

בעיר בודפשט בירת הונגריה, ומיד לאחריה נערך טקס הכתרת קיסר הונגריה. רבינו שהשתתף אז באותה אסיפה, פנה מיד בתומה לעזוב את העיר ולשוב לביתו. בדרכו החוצה פגע בנגיד רבי אברהם פרנקל ז"ל, שאל אותו הנגיד: "לאן פני רבינו מועדות". השיב לו: "לסור אל ביתי". הרים הנגיד את גבותיו ושאל בתמיהה: "לסור לביתכם?! הלא מתקיים כעת טקס הכתרת הקיסר, שהוא מחזה מרהיב ביופיו ובלתי שכית, ורבים שכרו אפילו דירות שחלונותיהן פונים אל כיכר העיר כדי שיוכלו לראותו!" "יתר על כך" - טען הנגיד - "הלא הזדמנות נפלאה היא כעת לברך ברוך שחלק מכבודו לבשר ודם! יבוא הרב אל הבית ששכרתי לי ויוכל לראות את הטקס מבעד לחלון ולברך בשם ומלכות".

הניח רבינו את חבילתו על הארץ ואמר: המשנה אומרת באבות (פרק ב, א) 'הוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה' - אמנם כן מצוה גדולה וחשובה היא לברך ברכה כזו שלא מזדמנת בכל יום, אולם וכי ראוי מפני כן לנשום עוד עשרים וארבע שעות מאוויר בודפשט שהוא אוויר בלתי טהור?!" נפרד רבינו מהנגיד והמשיך בדרכו אל מקום מגוריו בסאטמאר.

שויתי ה' לנגדי תמיד

עוד סיפר הגה"ח רבי יוסף בנימין וויליגער זצ"ל בשם חותנו הגה"ח רבי אליעזר פאשקעס זצ"ל יליד סאטמאר, שהיה נוכח בעת התרחשות הדברים. ומעשה שהיה כך היה: בסוף ימיו של

הפסח מפיו, וכעין זה ממש צריך להשתדל גם הרב הלומד עם התלמידים **שילמד אותם באופן שיישאר טעם לימודו בניהם, כדי שלא ישתכח מהם** ושיהיה נשאר תקוע על לוח לבם כיתד בל ימוט. וזהו כוונת בעל ההגדה: החכם שואל את הרב במצוות התורה הקדושה, ובעל ההגדה מורה לרב: אף אתה אמור לו בכל התורה כולה כהלכות הפסח, רוצה לומר באופן שמצאנו בהלכות הפסח שאין מפטירין אחר הפסח אפיקומן.

פניו מאירות מיראת שמים

יראת השמים של רבינו היתה לשם דבר. רבה של ירושלים, הגאון **רבי יוסף חיים זאנענפעלד** זצ"ל, אשר למד אתו בצוותא בימי עלמותו אצל הכתב סופר זיע"א, העיד עליו שכבר אז חכמתו האירה את פניו מחמת גודל היראת שמים שלו.

כתב עד שמיעה שעמד בפני הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זיע"א כשנתנו לו 'קוויטל' ופדיון עבור רבינו. ופתח הרה"ק מבעלזא ואמר: פעם שבת אצל אמו"ר [רבי יהושע] זיע"א בבעלזא עם "קאפעלוטש" (זה היה לפני שהתחיל לחבוש 'שטריימל' לראשו בשבתות), האט מיר דער טאטע ז"ל געזאגט "האסטו געזען דעם אונגארישן רב מיט'ן קאפעלוטש, דאס פנים לייכט אים פון יראת שמים!" [אמר לי אבי ז"ל ראית את הרב ההונגרי עם הכובע? פניו מאירות מיראת שמים!].

הוי מחשב שכר מצוה כנגד הפסדה

מסופר שפעם התקיימה אסיפת רבנים

יואל": "סאטמערער רב! מאכט זיך א ביסל באקוועם! [הנעימו לכם מעט] וכי זקוקים לשבת כך עם כל המלבושים בחום לוחט כזה?!" השיב לו רבינו בזה הלשון: "מחמת חולשתי הגדולה כבר אין ביכולתי לעשות מאומה עבור השי"ת.

דבר אחד בלבד ביכולתי לעשות, לשבת כנגדו באימה ופחד ובדרך ארץ". לאחר מכן הביע בעל "דברי יואל" את התפעלותו מפשטותו של רבינו וממדרגתו הרמה ביראת שמים.

רבינו, כשכבר היה חולה מסוכן, הלך הגה"ק בעל "דברי יואל" מסאטמאר זיע"א לבקר את רבינו במיטת חליו והתלוו אליו הבחורים ר' אליעזר פאשקעס ואחיו ר' לייב.

הקיץ היה אז בתקפו והחום היה בלתי נסבל, והנה בהיכנסם לחדרו של רבינו מצאו אותו יושב על מיטתו עטוף בכל שמונת בגדיו וחבוש במגבעתו, משל היה אז עיצומו של חורף. אמר לו בעל "דברי

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

בשורה משמחת!

מוקדים להשיג הקונטרס 'הבינני'

ארצות הברית

4615 14th Avenue	ביהמ"ד זכרון מרדכי טאהש	בארא פארק
4815 16th ave	קראסנא	
814 Bedford Ave.	סאטמאר בנין בראך	וויליאמסבורג
553 Marcy Ave.	קעסקעיד	
690 Myrtle Ave.	ביהמ"ד סאטמאר - מירטל	
44 Grove Spring Court	ביהמ"ד בית נפתלי בעלזא	לעיקוואוד
52 Main Street 845-517-9722	ביהמ"ד קארלין סטאלין	מאנסי
	ע"י המקוואות	מאנרא

אויב ווילט איהר אנטייל נעמען אין דעם יזכוי הרבים, סיי פארקויפן אין אייער שוהל \ מקוה א.ד.ג. אדער נעמען א חלק אין די הוצאות, ביטע רופט: 718.387.1122

ארה"ק

105	חדר ארונות מס	מרכז בעלזא	ירושלים
8	רח' אוהל יהושע	מקוה יד כהן	בית שמש
	רמה ב'	מקוה רחוב דובר שלום	
	קרית נדבורנא	בית המדרש הגדול 'נדבורנא'	בני ברק
	רחוב הרב שך	חנות 'מול איצקוביץ'	
	רחוב יואל	מקוה בית פנחס	
10	רחוב ראב"ד	בית המדרש טשערנאביל	
5	רחוב בעלזא	מקוה בעלזא	
	רחוב בעל הגס רובע ז	בית המדרש בית שלום	אשדוד
	רחוב ר' חנינא בן דוסא רובע ז	בית המדרש בית דוד שאול	
	רחוב יהודה הנשיא רובע ז	בית המדרש בית נפתלי	
	רחוב חטיבת הנגב רובע ג	בית מדרש בעלזא מרכזי	
5	רחוב פתח יצחק	בית המדרש 'בית אהרן'	ביתר עילית
5	רח' הרצוג	בית המדרש	חיפה
052-760-0162		שכונת הבעש"ט	פתח תקוה

אירופה

	בית המדרש אהל משה	אנטווערפן